

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR
CIVILISZTIKAI TANSZÉK

OPUSCULA IUVENUM EXCELLENTISSIMA

Tóth Lilla Júlia

A XXI. századi társasági jog kihívásai

*Az Európai Unió társasági jogi
konceptiójának legújabb fejleményei*

2019/3.

Tóth Lilla Júlia¹

A XXI. századi társasági jog kihívásai
Az Európai Unió társasági jogi koncepciójának legújabb fejleményei

BEVEZETÉS

A szakdolgozatom témaválasztása során nagymértékben hatást gyakorolt rám az Európai Unióban végbemenő jogalkotási gyakorlat, amely napjainkban kiemelkedő figyelmet tudhat magának. A legfrissebb átfogó uniós ajánlás a társasági jog területén született, amelyről magyar nyelven még nem jelent meg semmilyen formában kiadvány, illetve cikk. Ebből kifolyólag a jogalkotáson belül is a társasági jog területére konkretizáltam a témát. Ennek abszolút aktualitását a következő tények adják.

Az Európai Unióban a belső piac céljának megfogalmazása óta a határokon átnyúló gazdasági ügyletek számának növekedése által, a nemzetközi kereskedelem is fellendülésnek indult. Egyre több multinacionális vállalatcsoport jött létre úgy, hogy az anyavállalat és a leányvállalatok különböző tagállamokban rendelkeztek székhellyel. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a közös szabályozási keret hiánya jogi problémákat okozhat, egyrészt a különböző országokban lévő vállalatcsoportok esetében, másrészt azon vállalatok esetében is, amelyek bár nem vállalatcsoport formájában működnek, mégis szeretnének kereskedelmi kapcsolatokat kialakítani más tagállamban lévő társaságokkal.

Attól függetlenül, hogy az Európai Unió legtöbb tagállama a kontinentális jogrendszerhez tartozik, a társasági jogi szabályozásban előfordulhatnak teljesen eltérő szabályozási tárgykörök. A jogi különbségeken túlmenően sokkal összetettebb területeken is megjelenik a tagállamok közötti pluralizmus problémája. Gondolhatunk ez alatt az adott államban kialakult vállalati kultúrára vagy a gazdasági értelemben vett fejlettségre.

Mindezen problémák miatt vált feltétlenül szükségessé egy alapvető szabályozás kialakítása az uniós szervek által. Innentől kezdve indult el a társasági jog területén egy tudatos jogharmonizációs program, melynek elsődleges célja annak a jogi szabályozásnak a megteremtése, melynek nyomán megvalósítható a belső piac zavartalan működése.

A cél eléréséhez szükséges lépéseket kezdetben mindenféleképpen szigorú jogi eszközök, azaz irányelvek segítségével akarták a jogalkotó szervek megoldani. Ez a kemény típusú

---

¹ III. éves közigazgatás-szervező BA szakos hallgató, konzulens: Prof. Dr. Papp Tekla

jogharmonizációs folyamat azonban csak egy ideig mutatkozott elegendőnek és eredményesnek. Bebizonyosodott, hogy a társasági jog témájában sok olyan fontos szabályozási terület létezik, amely az imént említett okokból mindenképpen a jogközelítés tárgyát kell, hogy képezze. Ennek ellenére a tagállamok egyszerűen nem tudnak megegyezni azon a szinten, hogy feladják a társaságok szabályozásának területén szuverenitásukat és elfogadjanak egy rájuk kötelező jogszabályt, amely megszegése esetén szankció alkalmazását is kilátásba helyezi.

Az irányelvek megalkotását követő „jogalkotási válság” vezetett ahhoz, hogy a társasági jog területén is alkalmazásra kerültek a soft law kategóriájába tartozó eszközök. Ezeket a jogi kötőerővel nem bíró dokumentumokat többnyire már nem is az Unió jogalkotással felhatalmazott szervei fogadják el. A European Model Companies Act nevű modelltörvény szintén ebben a szabályozási irányzatban született. Ennek a dokumentumnak, mint a dolgozat során is kifejtésre kerül, igen nagy szerepe van a társasági jog uniós szinten való összehangolásában. Egy általános keretszabályozást biztosít a tagállamok számára olyan alapvető rendelkezésekkel, melyek kiküszöbölik a vállalatok határokon átívelő működése során, az alapvető jogi konfliktusok felmerülését, mindazonáltal tiszteletben tartva az adott állam vállalatokkal és gazdasági környezettel kapcsolatos sajátosságait. Felmerülhet azonban a kérdés, hogy mennyiben illeszkedik a European Model Companies Act az Európai Unióban végbemenő, tudatos jogharmonizációs programhoz, és mennyiben jelennek meg benne a napjainkban ezen a területen nagy szerepet játszó soft law eszközök jegyei. Ezekből a felvetésekből kiindulva, vajon milyen irányba kéne továbbhaladnia az Uniónak a társasági jogalkotás területén.

A dolgozatban ennek megfelelően első körben kifejtésre kerül a jogharmonizáció, mint önálló jelenség kialakulása, majd ezt követően az Európai Unió, és ezen belül is a társasági jog területén végbement jogközelítési programról és annak eredményeiről lesz szó. Miután részletezésre kerültek a harmonizációs program eszközei, a második fejezetben konkrétan a soft law eszközök kategóriáját szükséges vizsgálat alá vetni. Ahhoz, hogy megértsük, milyen szerepet töltenek be az uniós jogalkotás területén ezek a köztes kategóriába tartozó dokumentumok, előbb részletezésre kerül maga a fogalom jelentése, majd pedig általánosságban a különböző jogrendszerekben betöltött szerepe. Ezen két fontos definíció és ezek Európai Unióban lévő jelentőségének meghatározása után a dolgozat fentebb kiemelt céljából kiindulva a harmadik fejezetben elemzésre kerül a European Model Companies Act.

A modelltörvény vizsgálata során azokat a hangsúlyosabb témaköröket tanulmányoztam, melyek az elmúlt években az uniós jogalkotó szervek által elfogadott társasági jogi tárgyú irányelvekben is megjelentek, valamint alapvető részét képezik bármely tagállam társaságok alapítását vagy működését szabályozó törvényeinek. A részletezésre kerülő pontok kiválasztása

során az sem került el a figyelmem, hogy az uniós jogalkotó szervek milyen garanciális rendelkezések fontosságára helyezik a hangsúlyt a jogfejlesztési folyamat során. Gondolhatunk ez alatt például az érdekvédelmi szabályokra. A kutatómunka folyamán természetesen nem törekedhettem a teljességre a modelltörvény terjedelméből kifolyólag. A szakdolgozat jogi témájából és célkitűzéseiből adódóan kvalitatív kutatási módszerek alkalmazását részesítettem előnyben. Mivel a dolgozat célja, hogy feltárja az Európai Unió jelenlegi jogi szabályozottságának helyzetét a társasági jog területén, különös tekintettel a jogharmonizációra és a soft law eszközök alkalmazására, valamint javaslatot tegyen az esetleges továbbhaladási irányokra, mindenféleképpen szükséges volt az adott dokumentumok tartalmi elemzését, valamint az összehasonlítás módszerét alkalmazni.²

Mivel a dolgozat nagy része az uniós jogalkotási folyamatokkal foglalkozik, elengedhetetlen volt számomra, hogy az ezzel a témával kapcsolatos külföldi szakirodalmat részesítsem előnyben. Ennek ellenére több magyar jogász kutató könyvét, cikkeit tanulmányoztam, hogy valóban reális képet kapjak a jelenlegi helyzetről és ezáltal tényleges érdemi javaslatokat tegyek az adott területen.

1. JOGHARMONIZÁCIÓ SZEREPE ÁLTALÁBAN ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

1.1. A jogharmonizációról általában

1.1.1. A jogharmonizáció fogalmi megközelítése

Napjainkban az Európával összefüggésben a jogharmonizáció fogalmához szinte teljes jelentéstartalommal azt a definíciót kapcsoljuk, miszerint ez egy jogalkotási folyamat, amely azt a célt szolgálja, hogy az Európai Unió tagállamai teljesítsék az uniós jogból eredő jogharmonizációs kötelezettségüket azzal, hogy általuk alkotott nemzeti jog megfeleljen az Unió ezzel szemben támasztott harmonizációs kritériumainak és ezáltal a tagállami jogrendszerek egymáshoz való közelítése megvalósulhasson.³ Ezt a fajta definíciót érdemes több szemszögből megvizsgálni, szembevetően nem egy ponton szorul terminológiai értelemben vett pontosításra.

Itt felhívnam a figyelmet arra, hogy a jogharmonizáció nem kizárólag a klasszikus értelemben vett jogalkotói tevékenységet feltételez, hanem egyfajta negatív jogalkotást,

---

² https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_pedagogiai_kutatasmodszertan/tananyag/JEGYZET-11-1.5._Kutatasi_modszerek_es_es.scorml, Letöltés dátuma: 2019. április 13.

³ <http://2010-2014.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/igazsagugyert-felelos-allamtitkarsag/felelossegi-teruletek/jogharmonizacio>, Letöltés dátuma: 2019. március 1.
<http://www.parlament.hu/biz39/eib/link1/jogharm.htm>, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

deregulációt is. A jogközelítés célja a tagállamok jogrendszereinek különbözőségéből, eltéréseiből adódó jogi konfliktusok feloldása, ennek eléréséhez azonban nem elegendő új jogszabályok alkotása, például rendeleti szinten, melyet a tagállamok átültetnek saját jogrendszerükbe, hanem nélkülözhetetlen az is, hogy az éppen jogközelítés alatt álló jogterület nemzeti szabályozását felülvizsgálják és a közösségi joggal nem összhangban álló, a jogközelítés elveivel ellentétes jogszabályokat módosítsák, hatályon kívül helyezzék a jogharmonizációs kötelezettség teljesítése érdekében. Ebből kifolyólag úgy gondolom fontos megjegyezni, hogy jogalkotás fogalmának használatakor nem csupán annak pozitív fajtájára kell gondolni.

A definíció egy másik kritikus pontja, hogy úgy jellemzi ezt a fogalmat, mintha kizárólag az Európai Unió területén lenne alkalmazott módszer. Ez azonban tévedés. Attól függetlenül, hogy az Unió területén ez egy valóban nélkülözhetetlen tevékenység a négy alapszabadság és ezáltal a belső piac megvalósulása érdekében. A jogharmonizáció azonban egy régóta létező folyamat, tevékenység, még akkor is, ha maga a szó szerint ezt a terminus technicust még senki nem fogalmazta meg ilyen formában. Már egészen a XII. század óta létezik Európában az a nézőpont, hogy a jog egységesítése szükséges és hasznos. Ebből kifolyólag a jogi partikularizmust felesleges, értelmetlen dolognak tartották. Ezt a felfogást vallotta többek között Voltaire (François-Marie Arouet) is, a híres francia filozófus.⁴

A jogharmonizáció, mint konkrét folyamat a XX. század elején nyert teret a határokon átvéelő gazdasági együttműködések számának növekedésével. Az államok különböző jogrendszereinek egymáshoz való közelítése, a különbségeiből fakadó összeütközések jogi rendezése sokkal inkább tűnt megvalósíthatónak, mint egy szélesebb körű jogi unifikációs program. Európa területén egy általános, több államra kiterjedő jogharmonizációs folyamat gondolata az 1950-es években született meg.⁵

Elhatárolódván Európától, említésre méltó az Amerikai Egyesült Államokban végbement harmonizációs folyamat is. Ezen a területen a föderális államberendezkedés szempontjából okozott nehézséget a jogközelítés. A szövetségi jogalkotói hatalom megerősítése céljából hozták létre 1897-ben a National Conference of Commissioners Uniform State Laws (NCCUSL) nevű intézményt, amely az államok által delegált tagokból tevődött össze, és tevékenységével nagy szerepet játszott a magánjog nemzetközi harmonizációjában, emellett számos modell-törvényt alkotott, melyet a tagállamok később elfogadhattak.⁶

---

⁴ KECSKÉS (2009), 430-431.

⁵ KECSKÉS (2009), 436.

⁶ TÓTH (2018), [26]-[28]

Láthatjuk tehát, hogy a ma használatos jogharmonizáció fogalmának meghatározásakor helytelenül kötik ezt a tevékenységet kizárólag az Európai Unióhoz, hisz már az Unió létrejötte előtt elterjedté vált a közelítés gondolata.

1.1.2. A jogharmonizáció általános módszerei

Bár a fentebb ismertetett definícióban nem szerepel fogalmi elemként, mégis meg kell jegyezni a történelem során a jogközelítésben kialakult módszerek elhatárolásának fontosságát. Elsőként nézzük a belső jogközelítés módszerét: szintén remek példaként hozható az Amerikai Egyesült Államokban végbement harmonizációs folyamat, ugyanis ezt a módszert jellemzően a szövetségi államokban alkalmazzák több eszköz segítségével. Ott van például a centralizáció lehetősége, a nemzetközi jogból eredő kötelezettségek teljesítése vagy esetlegesen modell-egyezmények alkotása. A jogközelítés másik módszere a nemzetközi jogközelítés. Erre azonban sokkal puhább jogi eszközök alkalmazása jellemző, többek között a modell-törvények, ajánlások, amiket nemzetközi szervezetek hoznak létre, illetve a jelentősebb jogi kötőerővel bíró nemzetközi-egyezmények, melyek két vagy több állam megállapodásából születnek.⁷

1.2. Az európai uniós jogharmonizáció speciális elemei

A jogi úton történő európai integrációs folyamatban nagy szerepet játszik a jogharmonizáció jelensége.⁸ Mint ahogy már szó esett róla, Európa területén már jóval a Maastrichti Szerződés, vagyis az Európai Unió létrejötte előtt elkezdődött az államok sokaságát magába foglaló nemzetközi harmonizációs program. A harmonizációs folyamat egyik fontos területe a magánjog volt. A XXI. században az államok sajátos jogrendszeréből kifolyólag nemzetközi szintéren jogi anomáliák jelenhetnek meg ezen a jogterületen.⁹ A gazdasági társaságok határokon átvívelő kereskedelmi ügyleteik számának növekedésével, az áruk és szolgáltatások szabad áramlása mellett mindennapi folyamattá vált a vállalatok székhelyének áthelyezése államok között vagy leányvállalatok, fióktelepek alapítása másik országban.¹⁰ A társaságok tevékenységének ilyen fajta változása számos problémát felvet az európai társasági jog területén. A társasági jognak való megfelelés kísérletét jelentősen hátráltatják a különböző országok nemzeti szabályozásából adódó különbségek, különös tekintettel a részvényesekre vonatkozó joganyagot

---

⁷ TÓTH (2018), [15]-[16]

⁸ VEREBICS (2004), 23.

⁹ STONE (2006), 3.

¹⁰ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 23.

illetően. Láthatjuk a fejlődő gazdaságokban, melyekre nem vonatkoznak szupranacionális harmonizáló programok, az ilyen méretű eltérésekből adódó jogi kérdéskörök az országok gazdasági fejlődésében káros versenyhelyzetet teremthetnek vagy társadalmi, gazdasági konfliktusokat szülhetnek.¹¹ Pontosan ezen okokból az elmúlt években európai szinten, a magánjog területén nagy volumenű jogközelítési tevékenységre került sor a közösségi szervek által elfogadott intézkedések keretében.¹² Az előző alfejezetben részleteztük a jogharmonizáció fogalmi elemeinek tartalmi jelentését általánosságban. Ebben az alfejezetben pedig az Európai Unióban végbemenő harmonizációs folyamatot tanulmányozzuk, illetve azt, hogy az uniós jogközelítés milyen sajátos elemeket foglal magába a harmonizáció általános jelentéséhez képest.

1.2.1. Az Európai Unió jogharmonizációs programjának jogalapja

Speciális elem az uniós jogharmonizációban, hogy e tevékenységnek elsődleges jogforrásban, az Alapító Szerződésben lefektetett jogalapja van, melyből jogok és kötelezettségek származnak, valamint általános keretet nyújt a program tekintetében. A XX. század második felében az európai integráció országaiban elkezdődött és a nemzetközi kereskedelem fellendülésével egyre elterjedtebbé vált jogközelítési program első nagy jelentőségű fordulópontja az 1957-es Római Szerződés volt, melyet a harmonizáció általános jogalapjaként tekintünk. Azonban mindenfajta jogi felhatalmazást és kötelezettség alapítást megelőz a „négy alapszabadság” elvének lefektetése, hiszen minden további cikk ezen az elven alapul. A négy alapszabadság az áruk, szolgáltatások, személyek és a tőke szabad áramlását jelenti a Szerződésben résztvevő országok között. Ennek megvalósulásához azonban nem elegendő ezen elv lefektetése, szükség van további szabályok létrehozására és az országok együttműködésére a harmonizáció nemzetközi programjában. Társasági jogi szempontból lényeges a tőke szabad mozgása, valamint a szabad letelepedés biztosítása, melyhez a Szerződés több cikke is kapcsolható. A négy szabadság elvét deklaráló 94-95. cikk egyfajta alapot ad a jogközelítésnek.¹³ A Szerződés 94. cikke kimondja: „A Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel, valamint a Gazdasági és Szociális Bizottsággal folytatott konzultációt követően egyhangúlag irányelveket fogad el a tagállamok olyan törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek közelítésére, amelyek közvetlenül érintik a közös piac megteremtését vagy működését.” Mint olvashatjuk, ez a cikk a közös piac és az ennek létrejöttét szolgáló négy

---

¹¹ DINE – KOUTSIAS – BLECHER (2007), 119.

¹² STONE (2006), 4.

¹³ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 31.

alapszabadság megvalósulása érdekében egy általános jogalkotási felhatalmazást ad a közös szervek számára, a tagállamokra nézve kötelező erejű irányelvek meghozatalára.

A Szerződés 95. cikke szintén jogalkotási felhatalmazást tartalmaz azon irányelvek tekintetében, amelyek a tagállamok törvényei, rendeletei és közigazgatási rendelkezései közelítését szolgálják. Ezen rendelkezés célja ugyancsak a belső piac megvalósítása.

Ehhez képest a Szerződés 308. cikke egy úgynevezett „gumirendelkezés”, ami a következőként fogalmaz: „Ha a Közösség fellépése bizonyul szükségesnek ahhoz, hogy a közös piac működése során a Közösség valamely célkitűzése megvalósuljon, és e szerződés nem biztosítja a szükséges hatáskört, a Tanács a Bizottság javaslata alapján és az Európai Parlamenttel folytatott konzultációt követően egyhangúan meghozza a megfelelő rendelkezéseket.” Ez egy elég általános és széles megfogalmazás a közösségi szervek jogalkotási felhatalmazását illetően, relatív kifejezés, hogy mit tekintünk „szükségesnek”.

A letelepedési szabadság megvalósulása szempontjából fontos megemlíteni a Szerződés 44. cikkét is, amely szintén a Tanácsnak címzett jogalkotásra való felruházást tartalmaz a Gazdasági és Szociális Bizottsággal való előzetes konzultáció feltételével. Társasági jogilag kiemelt szerepet élvez e cikk f), g), és h) pontja, melyek rögzítik a letelepedés szabadságát gátló akadályok megszüntetését a képviselvek, fióktelepek, leányvállalatok és ezek irányítását betöltő személyek tekintetében.¹⁴ Ezen kívül pedig rendelkezik a tagállamok biztosítékainak összehangolásáról, amelyek a tagok és harmadik személyek védelmét szolgálják, illetve az államok által nyújtott támogatások ellenőrzéséről a káros verseny megjelenésének lehetősége miatt.

Szintén fontos a Szerződés 293. cikke, amely a tagállamok jogharmonizációs kötelezettségének végrehajtásához kapcsolódik.¹⁵ Ezen cikk szerint a tagállamoknak kötelezettségük tárgyalásokat folytatni egymással annak érdekében, hogy a társaságok egyes országok általi elismerése, határokon átnyúló székhelyváltoztatás esetén a jogi személyiség megmaradása és a különböző jog által szabályozott társasági egyesülés biztosított legyen. Megerősítésként e cikk alapján született meg a későbbiekben az Európai Közösségek Egyezménye a társaságok és jogi személyek kölcsönös elismeréséről.¹⁶

Ezen kívül még találhatunk a Római Szerződésben jogharmonizációhoz kapcsolódó részeket, viszont a fent felsorolt cikkek teremtik meg a jogharmonizáció lényegi alapját, a

¹⁴ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 31.

¹⁵ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 31.

¹⁶ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 38.

tagállamok jogharmonizációs kötelezettségét, illetve hatalmazzák fel a közösségi intézményeket a kötelező jogi aktusok kibocsátására.

Azonban nem csak a Római Szerződés vonatkozó cikkeit tekinthetjük a harmonizációs program jogalapjának. Hasonló funkciót tölthetnek be emellett az Európai Bíróság által megfogalmazott jogelvek is. Számos jogelv létezik, amely kapcsolatba hozható a jogközelítéssel, ezúttal csak a leglényegesebbek kerülnek magyarázatra.

Talán az első és legfontosabb jogelv az uniós jog szupremáciájának vagy elsődlegességének elve. Ez az elv azt jelenti, hogy az uniós jog a nemzeti jog felett áll, és az uniós jog esetlegesen összeütközésbe kerülne vagy ellentétes lenne a tagállami joggal, az uniós jog minden esetben elsődlegességet élvez, azt kell alkalmazni. Ez az elv szoros összefüggésben van a közvetlen hatály elvével, mivel csak a jogi aktusok lehetnek elsődlegesek, amelyek közvetlen hatállyal rendelkeznek.

1.2.2. Az Európai Bíróság, mint a jogközelítés „őre”

Az európai jogközelítési programban az Európai Bíróság igen speciális szerepet tölt be. Mint az imént részleteztük, a Római Szerződés 293. cikke szolgál jogalappal a tagállamok harmonizációs kötelezettségére. A tagállamok ezen kötelezettsége azonban nem kizárólag arra szűkíthető le, hogy kölcsönösen elismerjék a területükön bejegyzett társaságokat, hanem a társasági joghoz kapcsolódó többi cikkből eredő kötelezően végrehajtandó feladatot is magába foglalja. Ez alatt főként az uniós szervek által kibocsátott kötelező jogi aktusok, mint az irányelv és a rendelet végrehajtását kell érteni. Mivel a tagállamoknak ezeket a kötelezettségeket teljesíteniük kell, szükség van olyan intézményekre, amelyek ellenőrzik és szükségszerűen szankcionálják a hibás teljesítést vagy annak elmaradását. Ezt a feladatot az uniós szervek közül főként az Európai Bíróság a Bizottság közbenjárásával látja el, kötelezettségszegési eljárás keretében, amit az EUMSZ 258., valamint a 260. cikke alapján folytat le. Elnevezése ellenére ez az eljárás sokkal inkább preventív célzatú, nem a szankcionálás a fő szempont, hisz még az eljárás megindítása előtt és az eljárás során is lehetőséget ad a tagállamok számára, hogy helyrehozzák a mulasztást. Miután egy tagállam nem teljesíti az uniós jogból (legyen az irányelv vagy rendelet formában) származó harmonizációs kötelezettségét, a Bizottság az erről való tudomásszerzés után kezdetben csupán felszólítja az adott tagállamot ennek pótlására több hónapos határidő kitűzésével, ha ez a határidő eredménytelenül telik el a Bírósághoz rendeli az ügyet. Ha a Bíróság a kötelezettségszegési eljárás keretében megállapítja a mulasztást, döntésében utasítja a tagállamot a végrehajtásra, és szintén kitűz egy több hónapos határidőt. A teljesítés ismételt elmaradásával a

Bíróság pénzbüntetéssel szankcionálhat. Az eljárás célja tehát nem a szankcionálás, hanem a jogsértő állapot megszüntetése vagy megelőzése. Számos jogesetben a jogharmonizációs kötelezettség teljesítése gyorsabban és hatékonyabban megvalósítható lenne, ha a Bíróságnak lehetősége volna rövidebb határidők kitzzésére vagy elsődlegesen pénzbüntetés alkalmazására.

1.2.3.. Az európai uniós harmonizáció sajátos eszközei

Az uniós jogharmonizáció eszközei tekintetében igen széleskörű megoldásokat alkalmaz. Ezek mind követik a kettős célkitűzés rendszerét. Egyrészt az irányelvek, melyek a közös minimumkötelezettségek meghatározására szolgálnak, illetve arra, hogy a közös piac megvalósítása érdekében létrejöhessen egy vállalatirányítási keret,¹⁷ másrészt az elsődleges és másodlagos letelepedés szabadságát szolgáló rendeletek, melyek témája az európai társasági formák létrehozása.¹⁸ Mint már korábban részleteztük, stílusában ez egyfajta opcionális jogkövetés,¹⁹ ezt bizonyítja az is, hogy a társasági jog területén mondhatni nem sok irányelv született, viszont annál több a már évek óta kidolgozás alatt álló, még el nem fogadott irányelvtervezetek száma. Hiába azonban a közös cél, az út a belső piac megvalósításához ezen a területen igencsak nehézkes. A tagállamok gyakorta hivatkoznak a szuverenitásuk megtartására, ha a gazdasági társaságokról van szó. Ezek a szempontok összekapcsolódnak más jogterülettel is. Vegyük például, hogy Magyarország 2017-től az európai uniós átlaghoz képest rendkívül alacsonyan, 9 %-on tartja a társasági adó mértékét. Ebből is láthatjuk, hogy a tagállamok a vállalatokkal összefüggő jogterületeken gyakran nem a közös cél elérését helyezik előtérbe, inkább eltérnek az előírásoktól. Ennek ellenére létezik több elfogadott irányelv, főként a részvénytársaságok szabályozási tárgyában, melyből fakadó harmonizációs kötelezettségeiket kénytelenek végrehajtani. Ezek az irányelvek másodlagos jogforrásként fontos szerepet töltenek be a jogharmonizációs program eszköztárában. Nem arra szolgálnak, hogy a tagállamok egy az egyben átültessék ezeket saját jogrendszerükbe, hanem hogy a benne foglalt irányvonalat és célokat a maguk módján teljesítsék. Tehát szabadságot biztosít a kötelezettségként megjelölt cél megvalósítására a módszert és az eszközt illetően is.

Az első irányelvet 1968-ben fogadták el (68/151/EGK irányelv), bár azóta több módosításon is átesett (2003/58/EK irányelv). Ez az irányelv a Közösség minden részvénytársaságára és korlátolt felelősségű társaságára vonatkozik, valamint általános szabályokat tartalmaz a társaságok alapításáról, a vállalt kötelezettségek érvényességéről, valamint

¹⁷ <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/35/tarsasagi-jog>, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

¹⁸ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 32.

¹⁹ KECSKÉS (2009), 615.

a semmiségről.²⁰ A második irányelv (77/91/EGK irányelv) szintén módosításra került (92/101/EGK irányelv). Ez az irányelv a részvénytársaságok alapításáról, az ahhoz szükséges alapító okiratról és minimális alaptőkéről, annak módosításáról rendelkezik, illetve állapít meg kötelezettségeket.²¹ A harmadik irányelv (78/588/EGK irányelv) szintén hatályon kívül helyezésre került a 2011/31/EU irányelv által. A részvénytársaságok egyesülését rendező irányelv követelményeket támaszt a részvényesek, hitelezők, munkavállalók részére nyújtott biztosítékokról. Számviteli szabályokat tartalmaz a társaságok évről-évről a (78/660/EGK irányelv) szintén későbbiek során módosított negyedik irányelv.²² A hatodik irányelv (82/891/EGK irányelv) a részvénytársaságok szétválásáról rendelkezik, a független szakértői jelentés és a társaságokat terhelő dokumentációs kritériumok szempontjából is módosításra került.²³ A hetedik és a nyolcadik irányelv (83/349/EGK irányelv, 84/235/EGK irányelv) számviteli szabályokat tartalmaznak például a könyvvizsgálói tevékenységről és az éves beszámolóról.²⁴ Lefektetik azt az alapszabályt, hogy az éves beszámolónak megbízható és valós képet kell adnia a gazdálkodó eszközeiről és forrásairól, pénzügyi helyzetéről, valamint a tevékenysége eredményéről.²⁵ A tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről a tizedik (2005/65/EK) irányelv rendelkezik, a tizenegyedik (89/666/EGK) irányelv pedig a külföldi fióktelepek számára állapít meg kötelezettségeket a közzététellel kapcsolatban.²⁶ Az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságok számára hoz létre meg egy általános működési szabályozást a tizenkettedik társasági jogi irányelv (2009/102/EK irányelv). A klasszikus értelemben vett társasági jogi szabályozási tárgyú irányelvek közül az utolsó a tizenharmadik (2004/25/EK irányelv), amely a nyilvános vételi ajánlattétel útján megvalósuló vállalatfelvásárlásról rendelkezik.²⁷

A jogharmonizáció céljának másik irányát, mint említettük a letelepedés szabadságának elve határozza meg.²⁸ E cél elérésének szabályozási keretét a Tanács által elfogadott rendeletek adják. Ezek szintén másodlagos jogforrások, általános hatállyal bírnak, valamint helyettesíthetik a tagállamok nemzeti jogalkotását. A rendeletek által alapított úgynevezett sui generis társasági formák szabadon mozoghatnak és működhetnek az Unió területén, hisz alapításuk jogalapját nem a tagállamok nemzeti joga jelenti, hanem a közösségi jog. Az első ilyen rendeletet 1985-ben

²⁰ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²¹ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²² http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²³ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²⁴ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²⁵ Lásd bővebben: 2000. évi C. törvény a számvitelről, 4. § (2) bek.

²⁶ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_2.1.11.pdf, Letöltés dátuma: 2019. március 1.

²⁷ AUER – BAKOS – BUZÁSI – FARKAS – NÓTÁRI – PAPP (2011), 612.

²⁸ BERKE – FAZEKAS – GADÓ – GYULAI-SCHMIDT – KIRÁLY – KISFALUDI – MISKOLCZI-BODNÁR (2004), 32.

fogadta el a Tanács (2137/85/EGK rendelet), melynek hatálybalépésétől fogva lehetőség volt az európai gazdasági egyesülés (ege) alapítására.²⁹ A következő mérföldkő a 2157/2001/EK rendelet volt, amely az európai részvénytársaság intézményét hozta létre (SE),³⁰ majd ezután következett az európai szövetkezet (SCE) alapítására lehetőséget nyújtó 1435/2003/EK rendelet.³¹ Létezik még egy függőben lévő irányelvjavaslat, amit 2014-ben terjesztettek az Európai Parlament, valamint a Tanács elé az egy személyes korlátolt felelősségű társaságokról, a javaslat elfogadására azonban még nem került sor.

A jogharmonizáció eszközei között létezik egy harmadik csoport is. Ezt a kategóriát azonban teljesen el kell határolnunk az előző kettőtől. Míg az irányelvek és a rendeletek alkalmazása más uniós jogterületeken is általános, addig e módszerek csak a tagállamok számára érzékeny területeken merülnek fel. Ezek az érzékeny jogterületek, mint a társasági jog is, „puha módszerek” alkalmazását kívánják. Innen ered a soft law elnevezés. Ebbe a kategóriába sorolhatjuk az uniós szervek által készített véleményeket, ajánlásokat, az Európai Bíróság jogértelmező tevékenységét vagy a nem uniós szervek által készített modellegyezményeket, modelltörvényeket. Ezen eszközök részletezésével a következő fejezet foglalkozik.

2. A SOFT LAW FOGALMA ÉS SZEREPE AZ EURÓPAI UNIÓS JOGHARMONIZÁCIÓBAN

2.1. A soft law-ról általánosságban

2.1.1. A soft law fogalom jelentése

Ebben a fejezetben sor kerül a soft law, vagy is a „puha jog” definíciójának részletezésére³², valamint rávilágítunk arra, hogy milyen nagy jelentősége van ezeknek a normáknak mind nemzetközi, mind pedig nemzeti szintén

Annak ellenére, hogy az angol nyelvű soft law fogalomnak létezik pontos magyar megfelelője (puha jog), nem könnyű meghatározni mit is jelent pontosan ez a kategória.

Napjainkban a társadalmi normák a politikai elköteleződésektől kezdve egészen a jogszabályi formát öltő kötelező normákig terjedhetnek. Létezik azonban e két kategórián kívül egy harmadik is, amely a jogi kötőerő skáláján az előbb említett kategóriák között helyezkedik el, habár ezt sem jelölhetjük meg egy bizonyos ponton ebben a tekintetben. Ezt a normacsoportot

²⁹ Lásd bővebben: 2137/85/EGK rendelet

³⁰ Lásd bővebben: 2157/2001/EK rendelet

³¹ Lásd bővebben: 1435/2003/EK rendelet

³² KUN (2012)

nevezzük puha jognak, amelyet a jogharmonizációs folyamat első lépéseként szokás emlegetni. Mára azonban a nemzetközi trendek mást mutatnak. A nagy gazdasági világválságok megmutatták az államok vezetői számára, hogy a jogalkotásban nem feltétlenül a centralizáció és a kógens, eltérést nem engedő, komoly szankciókhoz kötött szabályok jelentik minden esetben a megoldást a nemzetközi és nemzeti joghézagok tekintetében. Gondoljunk bele, milyen praktikus a XXI. század folyton változó jogi, politikai és gazdasági környezetében olyan normák alkalmazása, amelyek a nemzetközi jogelveken alapulnak, viszont nem öntenek jogszabályi formát és emellett alkalmasak arra, hogy szűkítsék az imént említett jogi, gazdasági változások okozta strukturális különbségeket.³³

Ebben a köztes kategóriában találhatóak meg a nemzetközi szervezetek határozatai, cselekvési programok, szerződések, irányelvek, melyek még nem léptek hatályba, vagy nem kötelező erejűek, értelmező rendelkezések a nemzetközi egyezményekhez, nem kötelező megállapodások, nemzetközi ügynökségek által elfogadott ajánlások és jelentések, ideértve azokat is, amelyeket nemzetközi konferenciákon fogadtak el.³⁴ Továbbá hasonló eszközök és megegyezések, melyek a nemzetközi kapcsolatokban játszanak jelentős szerepet, és kötelezettségeket állapítanak meg, amelyek többet jelentenek pusztán politikai álláspontoknál, viszont kevesebbek, mint egy kötelező erejű jogszabály.³⁵

A soft law köztes kategória azon normák összessége, melyeket jogalkotásra fel nem jogosított nemzetközi szervezetek, valamint a feljogosított szervezetek ezen jogkörrel fel nem hatalmazott szervei vagy a felhatalmazott szervezetek jogkörüket túllépve alkottak.³⁶

2.1.2. A soft law normákat kibocsátó szervek

Vizsgáljuk meg ezt a fogalmat először a soft law normák megalkotásának alanyai szempontjából. Világszerte több jogharmonizációval, illetve különböző szakterülettel (mint például a gazdaság vagy a társasági jog) foglalkozó vagy ezt a területet kutató nagy nemzetközi szervezet, együttműködés jelentős szerepet játszik ezen normaanyag kialakításában. Jogalkotási felhatalmazás hiányában tevékenykedő szervezet közül többet fel tudnánk sorolni, azonban ezúttal csak a társasági jog szempontjából kiemelkedő eredményt mutatókból említünk párat.

³³ THÜRER (2000), 453.

³⁴ THÜRER (2000), 453.

³⁵ THÜRER (2000), 453.

³⁶ BLUTMAN – BODNÁR – BRUHÁCS – KARDOS – KOVÁCS – RUSZOLY – SZABÓ (2013), 31.

A Multilateral Investment Guarantee Agency vagy az International Financial Corporation mind a társasági jog területén tevékenykedő intézmények,³⁷ attól függetlenül, hogy nem alkothatnak kötelező erejű jogi normákat.

A soft law megalkotásának következő alanyi csoportját azok a szervek jelentik, amelyek egy felhatalmazással rendelkező szervezethez tartoznak, habár ők maguk nem folytatnak jogalkotási tevékenységet. Ilyen szerv például az ENSZ Fejlesztési Programja, amely jelentős szerepet játszik az ENSZ érdekeinek képviseletében regionális és globális szinten is.

Végül, ha a felhatalmazott szervezetek jogkörűllépéséről beszélünk, arra kell gondolnunk, hogy az adott szervezet jogosult például pénzügyi politikai tárgyú, kötelező erejű határozatot hozni, viszont ugyanezt már nem teheti meg a környezetvédelem tárgyában. Szemléltetésként vizsgáljuk ezúttal a World Health Organisation (WHO). A Közgyűlés határozatai a járványok megfékezése céljából kötelező határozatot hozhat a karantén szabályokról.³⁸ Láthatjuk, hogy rendkívüli helyzetekben milyen jogköröket gyakorol a szervezet, viszont ez lekorlátozódik az egészségügy területére. Nyilvánvalóan lehetősége lenne az ezzel összefüggő szociálpolitika terén is döntéseket hozni, viszont ezek már legfeljebb ajánlás formájában jelenhetnének meg.

2.1.3. A soft law eszközök normatív jellege

Mint már említettük, a puha jogi kategóriába tartozó normák a jogi kötőerő szerinti skálán nem helyezhetők el egy ponton, minden típusú normánál vizsgálatot igényel, hogy mennyiben van jelen a „puha” jelleg, vagy esetleg jogi tartalom szempontjából több is állhat mögötte. Ezt a vizsgálatot több tényező alapján szükséges elvégezni ahhoz, hogy az adott szabályt pontosan be tudjuk sorolni egy bizonyos csoportba.³⁹

Az első szempont, ami az imént már részletezésre került, hogy milyen szervezet alkotta a normát, rendelkezik-e egyáltalán felhatalmazással a kötelező jogi aktusok kibocsátása tekintetében vagy sem, illetve ha igen, milyen tárgykörben. Ez döntheti el, hogy a szerv vagy szervezet határozata esetlegesen a szervezeten kívülre, államokra nézve is kötelező lehet, vagy csak egy ajánlásról van szó.

Szintén fontos kérdés, hogy a soft law jogi norma milyen népszerűségnek örvend nemzetközi szinten, azaz, hogy nemzetközi szervezettől függően, a lehetséges államokból hányan részesítik előnyben és alkalmazzák. Ha jobban belegondolunk, ez elvezethet egy láncreakció szerű folyamathoz, ugyanis ha kezdetben csak pár állam kezdi el ennek alkalmazását,

³⁷ AUER (2015), 40.

³⁸ HÁRS (2018), [24]

³⁹ HÁRS (2018), [23]

a hozzájuk politikai nézetben és gazdasági fejlettségben közel álló államok is megfontolhatják egy modelltörvény bevezetését, látván, hogy a már alkalmazó államban milyen pozitív jogi és társadalmi folyamatok mentek végbe ennek nyomán.

Ehhez a felvetéshez szorosan kapcsolódik az úgynevezett opinio iuris jelenléte. Minél több ország csatlakozik az adott ajánláshoz vagy modelltörvényhez, annál nagyobb kényszert éreznek a kimaradó államok arra, hogy nekik is alkalmazniuk kéne azt, ezzel elkerülve a normát alkotó nemzetközi szervezet és a többi állam „ítélkezését”. Ennek a szemléletnek a nemzetközi szintéren való elterjedése vezet majd az opinio iuris kialakulásához, vagyis ahhoz, hogy az államok szándéka, hogy elkerüljék a többi állam rosszallását, transzformálódik azzá a nézetté, hogy kötelezőnek tekintik az amúgy nem kötelezően alkalmazandó normát.⁴⁰ Ezzel elősegítve a soft law hard law-vá való átalakulását, vagyis azt, hogy az adott norma valódi jogi kötőerővel fog bírni.⁴¹

2.1.4. A soft law normákhoz kapcsolódó szankciók

A valós jogi tartalom megállapítása érdekében lényeges megvizsgálunk ugyanakkor, hogy kapcsolódik-e szankció, azaz jogkövetkezmény a szabály alkalmazásának elmulasztásához vagy a hibás teljesítéséhez, és ha igen, akkor milyen mértékben szigorú, kényszerítő jellegű.⁴²

A soft law kategóriájában nem jellemző, hogy bármiféle hátrányos jogkövetkezmény kapcsolódna a szabályhoz. Azonban említésre érdemes a nemzetközi „ítélkezés” jelensége, annak ellenére, hogy nem tekinthető a szigorú értelemben vett jogkövetkezménynek. Léteznek sokkal visszafogottabb módszerek, amelyeket szankcióként sorolhatunk.⁴³ Erre egy nagyon szemléletes példa az úgynevezett „comply or explain” elve. Ez az elv azt jelenti, hogy az államoknak nem kötelességük alkalmazni a szabályt, viszont ha ezt az utat választják, nyilvánosságra kell hozniuk az indokolást, hogy miért mellőzik azt, illetve azt a módszert, amit a szabály helyett alkalmaznak. Ilyen jogkövetkezménynek tekinthető az is, ha nem szükséges megindokolni a szabály alkalmazásának mellőzését és a helyette alkalmazottakat, csupán a nem alkalmazás tényét köteles az alany nyilvánosságra hozni. Az előbbi módszer az ajánlásokra, az utóbbi pedig a javaslatokra vonatkozik.⁴⁴ Szintén elterjedt eszköz a szankcionálásra a figyelmeztetések használata az államokkal szemben, a szabály megvalósítására.⁴⁵ Itt felhívnam a figyelmet arra, hogy ez a

---

⁴⁰ HÁRS (2018), [23]

⁴¹ KUN (2012), 6.

⁴² KUN (2012), 4.

⁴³ KUN (2012), 4.

⁴⁴ AUER (2015), 11.

⁴⁵ KUN (2012), 5.

gyakorlat az Európai Unió esetében nem csak a soft law területén terjedt el széles körben. Mint az előző fejezetben említésre került, az Európai Bíróság és emellett az Európai Bizottság is gyakorta alkalmazza a felszólítás eszközét, több körben is pénzbírság kiszabása nélkül, kötelező erejű jogi normák megszegése esetén is. Ez a soft law-hoz kapcsolódó jogkövetkezmények esetében elfogadott megoldás, viszont egy kötelező jogi norma megsértésekor igen csekély mértékű szankciónak számít, amivel nem biztos, hogy elérhető a kívánt eredmény.

2.2. A soft law eszközeinek jellege

Az előzőekben kifejtésre került a soft law elnevezés indokoltsága, illetve, hogy mi adja ezen normacsoport „puha” jellegét. Semmi kétség afelől, hogy ezek a normák milyen jelentős szerepet töltenek be, legfőképp nemzetközi szinten. A széleskörű alkalmazás oka, hogy amíg képesek a nemzetközi közösségben „kordában tartani” az államok tevékenységét, addig az államok számára is lehetőséget adnak a kötelezettségek alóli kibújásra. Meghagyja számukra a döntés szabadságát, miközben biztosítja a nemzetközi együttműködések magasabb szintre emelését.

Ezen tények mellett azonban vitatott, hogy a szóban forgó normák mégis milyen hatállyal bírnak, és ebből kifolyólag milyen megjelenési formában fordulhatnak elő.⁴⁶ Erre a problémára a fent felsorolt és kifejtett tényezők tudnak választ adni, hiszen ezen tények függvényében dől el, hogy egy szabály milyen megjelenési formát ölt majd.

A puha jogi normák alapvetően három csoportba sorolhatók. Az első csoportba tartoznak az úgynevezett állásfoglalások. Ide tartoznak a nemzetközi szervezetek döntései, ajánlásai. A második csoport a nem kötelező, vagy részben nem kötelező jogi megállapodások. A harmadik, végül utolsó kategóriába a szabályok egyes speciális formái tartoznak.⁴⁷

2.2.1. A soft law állásfoglalások

Ebbe a kategóriába a nemzetközi szervezetek ajánlásai és egyéb döntései sorolhatók.⁴⁸ Képezhető azonban ezen a csoporton belül még két további, ugyanis ezek a döntések lehetnek autonormatív vagy heteronormatív jellegűek. Az előbbibe tartozó döntéseket a szervezetek önmagukra nézve alkotják meg annak érdekében, hogy egy alapvető szabályozási keretet szabjanak meg a szervezet számára, az optimális belső működés érdekében. Ezek a szabályok a szervezeten belülre irányulnak, ott szükséges hozzájuk igazodni. Ezzel szemben a heteronormatív

---

⁴⁶ THÜRER (2000), 454.

⁴⁷ THÜRER (2000), 454.

⁴⁸ THÜRER (2000), 454.

jellegű normák címzettjei a tagállamok, tehát nem befelé, hanem kifelé irányulnak. A szervezetnek általánosságban nincs jogalkotási jogköre, tehát nem kötelezőek az államok számára, nem kapcsolódhat hozzájuk szigorú értelemben vett jogi szankció.⁴⁹

Ez azonban nem jelenti azt, hogy semmilyen normatív tartalommal nem rendelkeznek, bár nem tartoznak a hard law kategóriába, javaslatot tesznek az államok részére a követendő jogi magatartás tekintetében. A tagállamok előszeretettel alkalmazzák az ilyen ajánlások által megfogalmazott elveket.⁵⁰ Az ajánlásokkal kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy általában vagy a jogszabályok kialakulásának előzményei, vagy már a meglévő jogszabályokon alapulnak.⁵¹ Hogy miként lehetnek ezek a puha szabályok a jogszabályok előzményei, arra a fentebb részletezett „népszerűség” ad választ. Minél több állam alkalmazza az adott szabályt, annál népszerűbb lesz, ez hozzájárul az opinio iuris kialakulásához, aminek következtében valós jogi kötelezettség fog kapcsolódni a korábban még csak ajánlásként funkcionáló normához. Mivel a nemzetközi szervezetek jogalkotó tevékenységéhez kapcsolódik ez a csoport, meg kell említenünk azon irányelveket is, amelyek még nem kerültek elfogadásra, hisz hatálybalépésük előtt egy tagállam sem kötelezhető ezek alkalmazására.

2.2.2. A soft law nem kötelező vagy részben nem kötelező megállapodásai

Ezek a jogi kötőerővel nem vagy csak részben bíró megállapodások az államok által kerülnek elfogadásra. Jellemzően inkább a jogszabály előzményeiként tekinthetünk a megállapodásokra, mivel általában olyan jogterületen születnek, amelyen nincs egységes nemzetközi álláspont, és különösen nehéz megegyezni egy sok államot magába foglaló nemzetközi konferencián. Bár a szabályozni kívánt terület irányvonala már megrajzolódott, a tagállamok mégsem tudnak közös álláspontra jutni a különböző érdekek miatt.⁵² Ebből kifolyólag az elfogadott megállapodást nem lehet jogi úton kikényszeríteni, mivel pontosan azt sem tudhatjuk, mit lenne szükséges kikényszeríteni, csak általános, absztrakt elvek állnak a rendelkezésünkre, nem pedig konkrét jogszabályok. Erre egy igencsak szemléletes példa a Helsinki Biztonsági és Együttműködési Konferencia Záróokmánya, amely meglehetősen pontos tartalma ellenére, mégis teljes egészében jogilag kötetlen megállapodásként került elfogadásra az államok által. Ehhez nagymértékben hozzájárult a különböző országoknak a konferencia során

⁴⁹ KOVÁCS (2011), 157.

⁵⁰ KOVÁCS (2011), 160.

⁵¹ HARASZTI – HERCZEGH – NAGY (1976), 32.

⁵² BOROS (2009), 292.

kinyilvánított álláspontja, miszerint nem tekintik a hard law kategóriájába tartozónak.⁵³

A puha jog emellett ugyanúgy lehet egy kötelező nemzetközi szerződés része is. Számos szerződés létezik, amely tartalmaz rendkívül absztrakt, kevésbé komoly jogi töltetű rendelkezéseket. Ezen szerződések része lehet olyan soft law jellegű alkotóelem, amely további egyeztetéseket irányoz elő vagy felhívja az szervezetek, ügynökségek figyelmét a nemzetközi szabványok követésére.⁵⁴ Szintén ebbe a kategóriába sorolható többek között a konferenciákon elfogadott jelentések, a szerződésekhez tartotó értelmező rendelkezések, valamint az itt elfogadott cselekvési programok is.

2.2.3. A soft law speciális eszközei

Léteznek olyan puha jogi formát öltő dokumentumok, amelyek sajátos vonásaiknál fogva sem az állásfoglalások csoportjába nem illeszthetők be, sem pedig a nem kötelező megállapodásokéba. Ilyen dokumentumok többek között az úgynevezett gentlemen's agreementek, amelyek elfogadása nemzetközi konferenciákon vagy csúcstalálkozókon történik. Ezek olyan nehezen követhető, jogilag nem kötelező erejű megállapodások, melyek rendszerint diplomaták vagy más nemzetközi szereplők között köttetnek meg. „Hatályuk” csupán a megállapodásban érintett személyekre korlátozódik, és be nem tartásuk következménye legfeljebb a nemzetközi közösség nemtetszését vonja maga után.⁵⁵

Szintén speciális tulajdonságokkal rendelkeznek a puha jogban a magatartáskódexek. Ha erről az eszközről beszélünk, nem csupán az állami szférára kell gondolnunk, ugyanis gyakorta használatosak ezek a dokumentumok a multinacionális nagyvállalatok közötti nemzetközi kapcsolatokban, ezáltal a magánszervezetek vagy cégek által elfogadott szabályrendszerekkel függenek össze.⁵⁶ Ezek az eszközök sokszor szolgálnak alapul egy később születő jogszabályhoz, számos rendelkezésük kerül át jogilag kötelező dokumentumok rendelkező részébe.

Végül említést kell tennünk az előző két specialitáshoz szorosan kapcsolódó jelenségről, az úgynevezett „nemzetközi udvariasságról” (comitas gentium).⁵⁷ Mint az elnevezésből is kitűnik itt morális, erkölcsi szabályokról van szó, melyhez nem fűződhet jogi szankció, viszont kapcsolódik hozzá egyfajta kiközösítés a nemzetközi szintéren. Ennek bekövetkezése egy állam

⁵³ THÜRER (2000), 455.

⁵⁴ THÜRER (2000), 456.

⁵⁵ THÜRER (2000), 454.

⁵⁶ THÜRER (2000), 454.

⁵⁷ HARASZTI – HERCZEGH – NAGY (1976), 33.

számára sem kívánatos, hisz sem a politikai, sem pedig a gazdasági kapcsolatokra tekintettel nem vált ki pozitív hatást.

2.2.4 A soft law eszközeinek jelentősége a corporate governance területén

Ha a soft law eszközeinek hatékonyságáról beszélünk, említésre méltó tény, hogy milyen jelentős eredmények születtek ezen eszközök nyomán a társasági jog, és ezen belül is a corporate governance területén. A corporate governance, azaz a felelős társaságirányítás jelensége már az 1900-as évek első felétől létező kérdéskör, ami napjainkra már nemzetközi trenddé vált. Világszerte születnek a puha jog eszközeiben formát öltő felelős társaságirányítási dokumentumok. Nagy-Britanniában a Cadbury-jelentés vagy az OECD által kidolgozott ajánlások mind nagy szerepet játszottak ezen terület fejlődésében. Magyarországon sem ismeretlen a corporate governance fogalmának jelentősége, ennek nyomán alkotta meg 2014-ben a Budapesti Értéktőzsde (BÉT) a Felelős Társaságirányítási Ajánlásokat.⁵⁸

Az ajánlások célja, hogy a Magyarországon működő nyrt.-k részére iránymutatásként szolgáljon a felelős társaságirányítás nemzetközi sztenderdek való megfelelés érdekében. A normaanyag egy része kötelező a társaságokra nézve, egy része pedig nem.⁵⁹ Ez is mutatja, hogy ez a dokumentum klasszikusan a puha jog kategóriájába tartozik, mivel ahogy fentebb részleteztük, ez a normaanyag általában vegyes jellegű a jogi kötőerő szempontjából. A normáktól való eltérést illetően a comply or explain jogkövetkezmény az irányadó. A kötelező jellegű ajánlásoktól való eltérés tényét és indokát is szükséges nyilvánosságra hozni. Ezzel azonban biztosításra kerül a vállalatok egyéni sajátosságainak és igényeinek figyelembevételére. A másik oldalról a nem kötelező jellegű javaslatoktól való eltérés esetében elegendő az eltérés tényét nyilvánosságra hozni, viszont ehhez indokolást csatolni nem kötelező a társaságoknak.⁶⁰

A nyilatkozattétel tekintetében a vállalatokra vonatkozik még egy kötelezettség: az általuk elkészített éves társaságirányítási jelentésükben átláthatóan kell beszámolniuk az ehhez kapcsolódó gyakorlatról, ideértve az alkalmazott társaságirányítási politikát, valamint fel kell vázolniuk, milyen módon tettek eleget a comply or explain elvének.⁶¹

Ez a BÉT által kiadott normaanyag az uniós jogon, valamint az OECD ajánlásokon alapulva igyekszik megszabni a vállalatok számára a corporate governance kereteit, ez által olyan

---

⁵⁸ AUER (2015), 10.

⁵⁹ Lásd bővebben: Budapesti Értéktőzsde: Felelős Társaságirányítási Ajánlások, 2018.

⁶⁰ AUER (2015), 10.

⁶¹ Lásd bővebben: Budapesti Értéktőzsde: Felelős Társaságirányítási Ajánlások, 2018.

alapvető témakörökben biztosít szabályozási keretet, mint a közgyűlés lebonyolítása, a feladatmegosztás vagy a könyvvizsgálóval kapcsolatos követelmények.⁶²

2.3. A soft law sajátosságai az Európai Unió szintjén

Az előző alfejezetekben már tisztáztuk, hogy a puha jogi eszközök alkalmazása jellemzően a jogharmonizációs folyamat első lépését jelenti. Ha jobban belegondolunk, valójában ez a logikus sorrend, hisz ha megvan a szándék az adott jogterület nemzetközi szinten történő szabályozására, a kezdetekben a különböző államok eltérő érdekeinek, valamint politikai, gazdasági sajátosságainak okán sokkal komplikáltabb lesz az egységes álláspont kialakítása. Ebből kifolyólag egyszerűbb az államok számára, ha első körben puha jogi eszközök formájában határozzák meg az alapvető elvárásokat és elveket az adott jogterület szabályozási céljával kapcsolatban.

Ezzel szemben Európában ez az 1900-as évekre is visszanyúló harmonizációs folyamat fordítva zajlott le.⁶³ Az Európai Közösség mondhatni nem felfelé, hanem lefelé ment a jogi kötelezettségek lépcsőjén. Kezdetben a jogegységesítés gondolata nyert teret, majd a nemzeti sajátosságokból eredő különbségek világossá tették, hogy ez a program nem kivitelezhető. Ezt követően került előtérbe a jogharmonizáció. Ennek első lépéseként jogalapot biztosítottak a harmonizációnak, felhatalmazva a közösségi szerveket kötelező erejű jogi normák kibocsátására,⁶⁴ majd ennek alapján elfogadásra kerültek a jogi kötőerővel rendelkező, társasági jogi tárgyú irányelvek. Napjainkra pedig a puha jog kategóriájába tartozó eszközök váltak népszerűvé az Unió területén.

Itt felhívnom a figyelmet az Európai Parlament által kiadott jelentésre, amelyben éles kritikával bírálta a soft law jellegű szabályozást, és megkérdőjelezte ezek hatékonyságát. A jelentésben többek között kitért arra, hogy ezen szabályok veszélyesnek és kétértelműnek minősülnek, és az uniós intézmények dokumentumaiban sem kellene szerepelniük, puha jogi jellegüknél fogva nem nyújthatnak valós jogi védelmet.⁶⁵

Az Unió szervei által kifejtett kritika ellenére az ajánlások és javaslatok még mindig sokkal magasabb számban születnek, mint az irányelvek vagy rendeletek, melyek „valós jogi védelmet” nyújthatnak az előbb említett eszközökkel ellentétben.

⁶² Lásd bővebben: Budapesti Értéktőzsde: Felelős Társaságirányítási Ajánlások, 2018.

⁶³ STONE (2006), 3.

⁶⁴ Lásd bővebben: Római Szerződés

⁶⁵ Lásd bővebben: Institutional and legal implications of the use of 'soft law' instruments, 2007/2008.

Véleményem szerint érdemes lenne az Unió jogalkotásra felhatalmazott szervei számára átértékelni ezen állásfoglalást. Gondoljunk csak arra, mennyi hatályba nem lépett vagy még elfogadásra sem került, illetve számtalanszor módosított irányelv került megalkotásra. Sok ezek közül évek óta vita tárgya. A társasági jog területén is számos ilyen irányelvet vélhetünk felfedezni. Az ötödik irányelv a részvénytársaságok szervezetrendszeréről rendelkezik, a kilencedik a részvénytársaságok faktikus vagy szerződéses konszernjeiről, a tizennegyedik irányelv pedig a székhelyáthelyezés kérdéseit szabályozná.⁶⁶

Ezek az irányelvtervezetek sok előremutató rendelkezést tartalmaznak, viszont nem lépnek hatályba a tagállamok eltérő érdekei miatt, tehát nem kerül sor az alkalmazásukra sem. A rendelkező, lényegi részek tekintetében érdemes lenne kísérletet tenni egy soft law jellegű normába való áttemelésre, mint egy ajánlás vagy egy javaslat, ezáltal a tagállamok a nemzeti joganyagukkal kompatibilis rendelkezéseket tudnának eszközölni, miközben a teljesítés elmaradásához sem fűződne semmiféle jogi szankció.

3. A JOGHARMONIZÁCIÓ ÉS A SOFT LAW MEGJELENÉSE A EUROPEAN MODEL COMPANIES ACT-BEN

3.1. A European Model Companies Act célja

A jogharmonizációt és ezen belül a soft law kategóriáját részletezve láthattuk, hogy az általános definíciótól és jellemzőktől eltérően Európa területén, különösen az Európai Unióban milyen specializációkkal rendelkezik e két fogalom. Itt gondolhatunk akár az időrendiségre vagy az e kategóriák által alkalmazott eszközökre, jogkövetkezményekre. Az azonban bizonyos, hogy csak úgy, mint nemzetközi szinten bármely jogalkotói területen, az Európai Unió jogalkotó (vagy nem jogalkotó) szerveinek tekintetében is széles körben nyert teret, mi több szükségessé vált a jogharmonizáció alkalmazása, valamint a soft law csoportjába tartozó eszközök is trenddé váltak napjainkra.

Az előzőekben bemutatott corporate governance irányzathoz kapcsolódó ajánlásokon (nemzetközi és nemzeti szinten is) kívül számos társasági jogi tartalmú, soft law jellegű dokumentum született meg az elmúlt évek során. Uniós szinten ebbe a csoportba sorolható, legfrissebb dokumentum egy modelltörvény, a European Model Companies Act, röviden EMCA.

Érdekes és ambivalens tény a munkafolyamat megkezdésével összefüggésben, hogy az európai uniós szervek 2007-ben fejtették ki negatív álláspontjukat a puha joggal kapcsolatos

---

⁶⁶ AUER – BAKOS – BUZÁSI – FARKAS – NÓTÁRI – PAPP (2011), 611.

bizonytalanságokra tekintettel, ugyanakkor az EMCA-t megalkotó bizottság szintén ebben az évben alakult meg. Ettől eltekintve azt is fontos megjegyezni, hogy az Európai Bizottság már a 2003-ban kiadott cselekvési tervében elsődleges helyen tüntette fel a célok között az irányelvek alkalmazása mellett más, alternatív szabályozási eszközök megalkotását a társasági jog területén.⁶⁷ A bizottság, hivatalos elnevezésén European Model Companies Act Group megalakulására egy értekezleten került sor Dániában, ahol egyúttal megfogalmazódott a cél az EMCA megalkotására is. Számos olyan neves professzor vett részt a kutatómunkában, akik kiemelkedő eredményt értek el a társasági jog területén, ezzel képviselve az Unió valamelyik tagállamát. Kezdetben csupán 16 tagállam képviseltette magát, azonban később ez a szám kibővült, mi több a végére egész nemzetközi hálózattá fejlődött, hisz amerikai kutatók is csatlakoztak a munkafolyamathoz. Az EMCA úgy került kialakításra, mint egy általános társasági modelltörvény, amely akár teljes egészében átültethető a tagállamok jogrendszerébe. Ezzel szemben lehetőség van arra is, hogy csak bizonyos rendelkezéseket vegyenek át a szabályozásból az államok, amely megítélésük szerint illeszkedik a nemzeti joganyaghoz, és nem lenne negatív hatással a vállalati kultúra sajátosságaira.

Olyan társasági jogi szabályozást kínál, amely lehetővé teszi, hogy ezen országok biztosítsák vállalkozásaik számára a jogharmonizációból származó előnyöket. A jogközelítés jellemzőiből kiindulva az integrált társasági jogi keretrendszernek legnagyobb előnye, hogy hasonló feltételeket állapít meg mind a vállalati részvényesek, mind pedig a harmadik felek számára az Unió egész területén. Ezáltal elősegíti a határokon átnyúló nemzetközi kereskedelem és tőkebefektetések fellendülését, egyidejűleg megerősítve a részvényesi jogok biztosítását és a hitelezői bizalom helyreállítását.⁶⁸

Mindazonáltal a modelltörvény figyelembe veszi a tagállamok különböző társasági jogból eredő sajátosságait, és lehetőséget ad eltérő szempontok érvényesítésére is, mivel az államok szabadon választhatnak a dokumentum egyes részeinek alkalmazását illetően, mindezt vállalataik jogi kultúrájának természetes fejlődése érdekében. Ebből kifolyólag sokkalta megfelelőbb szabályozási eszköz lehet, mint egy irányelv. Pontosan a nemzeti jog „érzékenysége” miatt az európai jognak egy komplex keretet kell meghatároznia, nem pedig direkt, kötelező irányelveket alkalmaznia.⁶⁹

---

⁶⁷ Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward (COM(2003) 284 final).

⁶⁸ <http://law.au.dk/en/research/projects/european-model-company-act-emca/> Letöltés dátuma: 2019. április 17.

⁶⁹ <http://law.au.dk/en/research/projects/european-model-company-act-emca/> Letöltés dátuma: 2019. április 17.

Az alkalmazni kívánó tagállamok előnyére válhat a dokumentumban szereplő modern, versenyképes társasági jog kialakításának kínálata. A tagállamokat érintő pozitív következmények tekintetében érdemes megvizsgálni egy másik szempontot is. A nemzeti szabályozás kialakításakor a megfelelő, szakszerű kutatómunka, az előzetes hatásvizsgálatok sokszor nem kis tételt jelentenek az államok költségvetése számára. A modelltörvény viszont egy kiváló alternatíva a nemzeti társasági törvények kidolgozására, mindezt alacsony költségeken a tagállamok tekintetében. Ezzel egyidejűleg lehetővé teszi az Európai Bizottság oldaláról, hogy folyamatosan részt vegyen az EMCA korszerűsítésében vagy annak támogatásában a jogszabályok kikényszerítése nélkül.

Mivel a munkacsoport folyamatosan dolgozik a korszerűsítésen, így a szabályozás képes a lehető leggyorsabban reagálni a vállalkozások változó érdekeire és a piaci körülményekre egyaránt, ezáltal képes megszüntetni a hagyományos, irányelvi és rendeleti úton történő uniós jogalkotás rugalmatlansági kritikáját.

Az itt felvezetett tényekből megállapítható, hogy az EMCA abszolút forrása lehet az európai társasági jog további fejlesztésének és az európai vállalkozások által mutatott versenyképesség javításának.⁷⁰

A következőkben a modelltörvény olyan formában kerül részletezésre, amelyben az egyes fejezetek rendelkezéseit vonjuk vizsgálat alá a jogharmonizáció tevékenységének, illetve a soft law eszközeinek jellemző ismérvei alapján. Feltárásra kerül, hogy milyen szerepet tölt be a dokumentum az uniós társasági jogharmonizáció területén, mennyiben felel meg a jogalkotók által meghatározott irányvonalaknak, illetve milyen mélységben jelennek meg benne a soft law eszközök sajátosságai.⁷¹

3.2. Az alapelvek szerepe

A szakemberek már a Bevezető részben meghatározták a szabályozási módszer kiválasztásának kritériumaként bizonyos lefektetett elvek követését. A tagállamok társasági joganyagának vizsgálata során feltártak olyan alapvető problémákat, melyek akadályként jelenhetnek meg a szabályozás fejlesztése során. Ezen akadályok átlépése érdekében szükséges követni az alábbi elveket, melyek a jogharmonizációs programban szintén alapelveként jelennek meg. A szabályozás egyszerűségének, rugalmasságának követelménye nélkülözhetetlen⁷² mind a jogközelítés tevékenysége során, mind pedig a soft law eszközök esetében, hiszen pont ezek azok

---

⁷⁰ <http://law.au.dk/en/research/projects/european-model-company-act-emca/> Letöltés dátuma: 2019. március 28.

⁷¹ THÜRER (2000), 454.

⁷² Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 6.

a tényezők, melyek előnyössé teszik a puha jog kategóriájába tartozó dokumentumokat az irányelvekkel és a rendeletekkel szemben.

Egy másik fontos elv, amit szükséges szem előtt tartani, a költséghatékonyság.⁷³ Mint fentebb részleteztük, a tagállamok számára jelentős költséggel jár a nemzeti joganyag kialakítása, nem csupán a társasági jog területén, különösen, ha az uniós irányelvekből eredő jogalkotási kötelezettség is terheli őket. Ezzel ellentétben a Model Act az opcionális jogharmonizáció kategóriájába tartozik, ami azt jelenti, hogy az adott állam mérlegelési jogkörrel rendelkezik azt illetően, hogy kívánja-e alkalmazni a dokumentumot, vagy csak egyes részeit, vagy épp ellenkezőleg, egyáltalán nem alkalmazná azt.

Az első fejezet meghatározza a modelltörvény értelmezéséhez szükséges alapfogalmakat, valamint rögzíti a már megfogalmazódott társasági jogi alapelveket,⁷⁴ többek között a részvények átruházhatóságát és a részvények egyenlőségét. Mint az alapelvek meghatározásából is kitűnik, a dokumentum leginkább a részvénytársaságok működését célozza, ettől függetlenül más formában működő gazdasági társaságokra is alkalmazható. Mint már korábban tisztáztuk, minden jogközelítési program elengedhetetlen része a szabályozás tárgyában már kiforrott alapelvek megerősítése és az ezekhez való igazodás, csak úgy, mint az EMCA az esetben is.

3.3. A társaság alapítással kapcsolatos rendelkezések

Az első fejezet a társaságok megalakulásának folyamatával foglalkozik. Ebben felsorolja azokat a lehetőségeket, melyeknél fogva egy társaság létrejöhet. Ezek a következők:

- társaság létrehozása az EMCA szabályai szerint,
- egyesület vagy más jogi személy átalakulása, ha az erre vonatkozó szabályozás megengedi,
- már létező vállalatok egyesülése,
- már meglévő vállalat szétválása.⁷⁵

Ezek a rendelkezések, mint láthatjuk, abszolút modelltörvény soft law jellegére utalnak.⁷⁶ Ebben a fejezetben említésre kerülhetett volna kizárólag az EMCA szabályai alapján létrejött társaságok helyzete is, ehelyett azonban felsorol minden lehetséges opciót, és megmutatja, hogy a társaságok létrehozása során bármely alternatíva választása esetén alkalmazhatók az EMCA társaság érdekeivel kompatibilis szabályai.

---

⁷³Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 7.

⁷⁴ Lásd bővebben: 2012 Action Plan (COM (2012) 740 final)

⁷⁵ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 41.

⁷⁶ THÜRER (2000), 453.

A társaságokat alapító személyek meghatározásakor a jogharmonizáció jegyében megállapításra került, hogy az a személy, aki a nemzeti jog alapján nem köthet szerződést, nem alapíthat társaságot sem.⁷⁷ Fontos ezt megemlíteni, hisz a jogközelítés lényege a tagállami jogrendszerek összehangolása, és ebből kiindulva kerül kiemelésre az alapító fogalmának meghatározásakor a nemzeti joggal való összhang figyelembevétele.

Szintén a harmonizáció sajátosságait vélhetjük felfedezni a létesítő okiratról rendelkező bekezdésben, melyben taxatíván felsorolja azokat a minimumkövetelményeket, melyeknek szerepelnie kell az okiratban, legyen az bármilyen formában működő gazdasági társaság bármelyik tagállamban.⁷⁸ Ugyanez a felsorolás szintén megjelenik az egyesületek alapítása esetén az alapszabállyal szemben támasztott követelményekkel kapcsolatban.

Az alapítás időpontjaként az alapító okirat alapító tagok általi aláírását, illetve az alapító okiratban meghatározott egyéb időpontot jelöli meg.⁷⁹ Ez a rendelkezés, mint láthatjuk, puha jogi jellegű sajátosságokat tartalmaz. Külön rögzíti, hogy a társaságokra bízva a döntés szabadságát a két lehetőség közül, ezért nem csak egy járható út létezik számukra, hanem mérlegelési jogkörükben dönthetnek, melyiket kívánják alkalmazni. Itt azonban meg kell jegyezni azt a kivételt, hogy ezt a szabad mérlegelési jogkört korlátozhatja a nemzeti szabályozás. Léteznek ugyanis olyan társasági törvények, melyek bizonyos feltételek fennállása esetén megszabják az alapítás időpontját.⁸⁰

A nyilvános működő részvénytársaságok kivételével (melyeknek minimum alaptőkéje 25.000 euró) a zártkörűen működő vállalatok számára itt is meghagyja a döntés szabadságát a bejegyzett alaptőke mennyiségével kapcsolatban.⁸¹ Egyetlen követelményt támaszt ezzel összefüggésben, mégpedig, hogy az alaptőkét teljes egészében be kell jegyezni a létesítő okiratra.⁸²

Az alapítás során szintén alapvető kérdéskörként merül fel a részvényekkel kapcsolatos szabályozás. A részvényekért teljesített ellenértékkel kapcsolatban annyi szabályszerűség kerül megállapításra, hogy a létesítő okiratban az alapító tagok szabadon meghatározhatják azt, hogy az ellenértéket készpénzben vagy természetben kell-e megfizetni.⁸³ Tehát ebben az esetben is adott a választás lehetősége a társaság számára a részvényekért teljesített ellenértékkel összefüggésben.

Sok helyen azonban az EMCA nem biztosít módot arra, hogy az adott társaság kiválaszthassa a saját vállalati kultúrájának legmegfelelőbb alternatívát az alapítási eljárás során.

---

⁷⁷ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 2 – Formation of Companies, §2.01, 41.

⁷⁸ STONE (2006), 4.

⁷⁹ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 2 – Formation of Companies, § 2.05. 46.

⁸⁰ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 2 – Formation of Companies, § 2.05. 47.

⁸¹ THÜRER (2000), 453.

⁸² Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 2 – Formation of Companies, § 2.07. 48.

⁸³ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 2 – Formation of Companies, § 2.09. 51.

Ilyen területek például a pénzbeli, illetve nem pénzbeli hozzájárulással kapcsolatos szabályok vagy a bejegyzés utáni kötelezettségek területe, melyek a társaságot terhelik. Ezeket a rendelkezéseket tanulmányozva a jogharmonizáció egy keményebb formáját vélhetjük felfedezni, nem pedig a puha jogi eszközök sajátosságait. Így derül fény arra, mik azok a sarokpontok a társasági jogban, melyeket szükséges szigorúbban szabályozni vagy felügyelni. Jellemzően ezeken a területeken elkövetett szabálytalanságok révén sodródnak át a vállalatok a szürke- vagy feketegazdaság területére.

A társaságalapítással kapcsolatos további fejezetek a nyilvántartási és adminisztrációs kötelezettségekkel foglalkoznak. Jogi felelősséget állapít meg a modelltvény az igazgatók számára azzal, hogy taxatívén felsorolja a bejegyzés során bejelentendő adatok körét, valamint rendelkezik arról, hogy ezeket a dokumentumokat milyen formában szükséges benyújtani.⁸⁴ Kifejtésre kerül továbbá az is, hogy a bejegyzési időszakban, azaz a bejegyzés időpontja, illetve a létesítő okirat aláírásának időpontja közti időszakban bármilyen kötelezettséget vállalt valamely tag, vagy az, aki közös kötelezettségvállalással rendelkezik ebben az időszakban, az egyetemlegesen felelős ezért a kötelezettségért.⁸⁵

Az EMCA széleskörű alkalmazásának szempontjából (vagyis, hogy hány tagállam alkalmazza) fontos kiemelni az elektronikus regisztráció intézményét.⁸⁶ Eszerint egy újonnan alapított vállalatot kötelező elektronikusan bejegyezni. Ennek az eljárásnak törvényen kell alapulnia. Az online bejegyzéssel kapcsolatosan lehetőség van kiegészítő feltételek, illetve kötelezettségek megállapítására.⁸⁷ A papíralapú ügyintézéshez szemben a gyorsabb ügyintézési határidők, és a költséghatékonyság szempontjából mindenképp kívánatosnak tűnik az online regisztráció alkalmazása. Ennek ellenére alapvetően nem minden tagállam alkalmazza ezt a bejegyzési formát, számukra már jóval komplikáltabb lenne ezt az eljárást kötelezővé tenni, nem is beszélve arról, hogy bizonyosan szükséges lenne felkészülési idő biztosítása mind a bejegyzést végző szervezet, mind pedig a vállalatok oldaláról. A tagállamok többségében azonban már törvényi szabályozás szolgál alapul az online bejegyzés iránti eljárásra, többek között Magyarországon is kötelező ennek teljesítése a vállalat alapítás során.⁸⁸

---

⁸⁴ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 3 – Registration and the Role of the Registrar, §3.01., 61.

⁸⁵ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 3 – Registration and the Role of the Registrar, §3.02., 62.

⁸⁶ HÁRS (2018), [23]

⁸⁷ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 3 – Registration and the Role of the Registrar, §3.08., 66.

⁸⁸ Lásd bővebben: 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról III. Fejezet - A cégjegyzék; 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.) XVI. Fejezet - A gazdasági társaság alapítása.

Az alapítással kapcsolatban különös szabályokat is találhatunk a modelltvényben. Ezek a szabályok megmutatják, hogyan jöhet létre egy társaság átalakulás útján. Lényeges pont ezekben a rendelkezésekben, hogy az átalakulás során az újra bejegyzéssel nem szűnik meg a jogi személyiség, hanem az eljárás során is végig fenn fog állni.⁸⁹ Gondoljunk csak bele, ez mekkora tehercsökkentést jelent a vállalkozások számára, hisz a társasági jog területén mindennapos jelenségnek tudható be egy zártkörűen működő részvénytársaság nyilvánossá válása. A szabályozásnak köszönhetően nem szükséges minden bejegyzéssel kapcsolatos kötelezettséget az elejéről kezdeni, és ez által jogi személyiség ideiglenes megszűnéséből adódó jogi problémák sem léphetnek fel. Ilyen jogi problémával találkozhatunk például az erre az időszakra vonatkozó különös szabályok okán az adó-és járulékfizetés vagy a beszámoló elkészítésének területén.

Mindezen megállapításokból láthatjuk, hogy az EMCA vállalat alapítással kapcsolatos szabályozása inkább hajlik az erősen harmonizáló jelleg, mintsem a választás szabadságának lehetősége felé. Ezt bizonyítja az e fejezetekben található számos pontos meghatározás és konjunktív feltételek.

3.4. A társaságok tőkéjével összefüggő szabályozás

3.4.1. A tőke emelése

A társaságok alaptőkéjével kapcsolatban elsődlegesen az alaptőke emelésének lehetséges módjai kerültek felsorolásra, melyek közül a vállalkozás szabadon kiválaszthatja, melyik mód lenne számára gazdasági szempontból a legmegfelelőbb erre. Az alaptőke emelhető:

- új részvények kibocsátásával pénz vagy természetbeni juttatás ellenértékeként,
- új részvények kibocsátása a tartalékok átalakítása által,
- kötvények átalakításával.

Ezen alternatívákon kívül az EMCA megfogalmaz még egy abszolút puha jog jellegű szabályt, mely szintén teret enged a vállalatok szabad mérlegelésének:⁹⁰ e szabály szerint, ha a társaság nem alkalmazza a névértékrendszert, új részvényeket bocsáthat ki pénz vagy ellenszolgáltatás ellenében, vagy akár ellenszolgáltatás nélkül, ingyen. Ez esetben a vállalat dönti el, hogy az ellenszolgáltatás az alaptőke vagy pedig a tartalék részét képezi majd.⁹¹

A tőke emelésével szemben azonban a modelltvény bizonyos követelményeket állít. Ha a társaság a tőke emeléséről dönt, annak mindenféleképpen a közgyűlés határozatán kell alapulnia.

⁸⁹ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), Chapter 4 – Formation by Transformation and Re-Registration, § 4.02., 74.

⁹⁰ THÜRER (2000), 453.

⁹¹ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 114.

Ugyancsak meghatározza a döntéshozatal módját, eszerint olyan szavazati többség szükséges a tőkeemelésről szóló határozat elfogadásához, mint az alapszabály módosításához. Ez kétharmados többséget jelent.

A határozatnak meg kell felelnie bizonyos tartalmi kritériumoknak: szükséges tartalmaznia többek között a növelés mértékét, amivel a tőkét emelik, a kibocsátandó részvények számát, típusát, névértékét, valamint minden információt, ami a részvényesek és a befektetők megalapozott döntéséhez szükséges.⁹²

3.4.2. A tőke leszállítása

A tőke leszállításával kapcsolatos rendelkezések szintén meghatározó szerepet játszanak az alaptőkéről rendelkező fejezetben. Csak úgy, mint a tőke növelésénél, itt is felsorolásra kerülnek azok a módszerek, melyekkel lehetséges a leszállítás megvalósítása. Ez alapvetően kétféleképpen történhet: az egyik módszer a részvényesek számára teljesített eszköz-elosztással történik, a másik pedig anélkül.

A részvényesek részére történő elosztás esetén a lehetőségek:

- a részvények névértékének vagy kibocsátási értékének csökkentése,
- a részvények számának csökkentése.

Elosztás nélkül történő leszállítás lehetőségei:

- veszteség elszámolása a tőkével szemben,
- a tőke tartalékként való elszámolása.⁹³

A társaságoknak tehát a fentebb látható két módszer és azok további fajtái közül mérlegelhetnek, ha tőkeleszállítást szeretnének alkalmazni. Ennek is vannak azonban további eljárási követelményei. A közgyűlési határozatot kétharmados többséggel szükséges elfogadni, valamint ha a társaság több fajta részvénnyel rendelkezik, a jegyzett tőkéről szóló döntést minden esetben külön szavazásra kell bocsátani azon részvényesek körében, akiknek joga van a tőkeleszállítással kapcsolatban szavazni.⁹⁴

Mivel ezeket a kérdéseket nem részletezi a modelltörvény, fontos kitérni arra a problémára, hogy a valóságban milyen gazdasági események, illetve külső vagy belső körülmények adhatnak okot a tőke leszállítás alkalmazására. Ilyen ok lehet például, ha a társaság a fizetéseképtelenség közelébe került, vagy a vagyona már nem is fedezi a tartozásait.⁹⁵ Magyarországon ezen okok

⁹² Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 114.

⁹³ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 157.

⁹⁴ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 157.

⁹⁵ Ptk. 3:270. §

törvényi szabályozás alá kerültek, mégpedig a Polgári Törvénykönyvben. Itt is megmutatkozik, hogy a modelltörvény egy általános keretet ad az adott szabályozási tárgy tekintetében, míg a részletszabályozást a nemzeti törvényekre és egyéb jogszabályokra bízta.

3.4.3. Az alaptőke és az érdekvédelmi rendelkezések kapcsolata

A tőke szintjének módosítása egy fontos pont az érdekvédelem területén. Mint az a bevezetőben megismerhető, az EMCA kiemelt irányvonalként határozta meg a kisebbségi részvényesek érdekvédelmét. A társaság tőkéjével kapcsolatos rendelkezésekben is megmutatkoznak ezek a tények. A kétharmados szavazati többség egyrészt a döntés tárgyának súlyát mutatja meg, másrészt pedig arra szolgál, hogy a kisebbségi részvényesek ne lehessenek teljes mértékben kiszolgáltatva a többségi tulajdonosokkal szemben, ezzel biztosítva az érdekvédelmi célok megvalósulását.

Az érdekvédelemmel és a tőkeleszállítással kapcsolatban lényeges megemlíteni még egy dolgot. A hitelezővédelem fogalma nemcsak az EMCA-ban, hanem az egész társasági jogi szabályozás területén is fontos sarokpontnak tudható be.⁹⁶ A hitelezők érdekvédelmének komoly súlyát az alapozza meg, hogy a társaságok sokszor nem jóhiszeműen járnak el azokkal a személyekkel vagy szervezetekkel, akiknek jogos követelésük áll fenn velük szemben. Napjainkban a hitelezői igények kielégítésének megkerülésére már nagyon sok fajta „módszer” létezik. Ilyen lehet többek között, mikor a társaság nem biztosít saját gazdasági helyzetéről valós és átlátható képet vagy egyszerűen bizonyos tényeket, információkat hallgat el a szervezet működésével kapcsolatban. Ezen okból kifolyólag tartalmaz biztosítéku rendelkezéseket a modelltörvény a tőkeleszállítás esetében a hitelezők számára. A szabályozás szerint, az ezzel kapcsolatos határozat megszületését követően haladéktalanul értesíteni kell azokat a hitelezőket a leszállításról, akiknek a követelése a döntés előtt keletkezett és határozat meghozatalának idején még fenn állt, vagyis nem évült el. Ehhez a szabályhoz a soft law eltérést megengedő rendelkezései társulnak. Ez alapján a hitelezők értesítése nem kötelező, ha a tőkét egyidejűleg növelik is a csökkentéssel megegyező mennyiséggel, valamint ha egy könyvvizsgálói nyilatkozat alátámasztja, hogy a leszállítás nem jelent kockázatot a hitelezők szempontjából. Ezen kivételeket leszámítva a döntés közzétételétől számított négy héten belül a hitelezőknek joguk van biztosítékot követelni az adós társaságtól.⁹⁷ Ez a biztosíték szolgál alapul arra, hogy a hitelezők mégis rendelkezzenek valamilyen fedezettel az efféle kockázatos esetekre.

⁹⁶ Lásd bővebben: 2012 Action Plan (COM (2012) 740 final)

⁹⁷ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 160.

A fent felsorolt garanciális jellegű szabályokból kitűnik, hogy a hitelezői érdekvédelem, mint szabályozási terület szintén a jogközelítés tárgyát képezi, ebből kifolyólag az érdekvédelmi célok megvalósulása feltétlenül szükséges a nemzetközi szintén.

3.5. A számviteli szabályozás és a könyvvizsgálat

3.5.1. Számviteli rendelkezések az EMCA-ban

Az Európai Unióban a számviteli szabályozás kialakítása a társasági jog területén belül történik meg. A számvitel tárgyában végbemenő harmonizációs folyamat legfontosabb eszközei az ebben a témában megalkotott uniós irányelvek.⁹⁸ Napjainkban azonban, mint minden más jogterületen, itt is teret nyert a soft law eszközeinek alkalmazása, a „finom” összehangoló jellegből adódó hatékonyabb harmonizáció megvalósítása érdekében.

Az EMCA a teljesség igénye nélkül határozza meg a társaságok számviteli keretszabályozását. Mivel főként a részvénytársaságok formájában működő gazdasági társaságok szabályozására fókuszál, ezért is volna lehetetlen minden számviteli szabályt ebben az egy modell törvényben kodifikálni. Az alapvető rendelkezéseket külön találjuk meg a pénzügyi beszámolóról szóló nemzeti jogszabályokban.⁹⁹ Szintén ehhez a témával összefüggésben határoz meg bizonyos létfontosságú rendelkezéseket a könyvvizsgálattal kapcsolatban is. Előrevetítve érzékelhető, hogy ezeken a területeken kevésbé lesz jelen a puha jogi megengedő jelleg, hiszen ebben a szabályozási tárgyban a nemzeti jogszabályok is rendkívül szigorú szankciókat fűznek az elmulasztott kötelezettségekhez.

Első körben rögzítésre kerül az éves beszámoló elkészítésének kötelezettsége, melynek összhangban kell állnia mind a nemzeti számviteli törvénnyel, mind pedig az EMCA-val. A beszámoló benyújtásának részletszabályait nem találhatjuk meg itt, azonban a számviteli irányelvre való utalást igen.

Bebizonyosodott tehát, hogy modell törvény ugyancsak a legfontosabb szabályokat fekteti le a beszámolási kötelezettséggel kapcsolatban, és másodlagos jogforrásként a számviteli irányelvet határozza meg. A beszámolási kötelezettség teljesítésének elmaradása esetén megjelenik a szankció alkalmazásának lehetősége, ezen belül azonban nem kerül konkrétan meghatározásra, hogy milyen intézkedések foganatosítása megengedett.¹⁰⁰ Tehát a tagállamokra bízva annak eldöntését, milyen súlyú hátrányos jogkövetkezményt kívánnak a mulasztáshoz fűzni.

---

⁹⁸ Lásd bővebben: Az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU irányelve

⁹⁹ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 273.

¹⁰⁰ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 275.

3.5.2. A könyvvizsgálóval és a könyvvizsgálattal kapcsolatos szabályok az EMCA-ban

A könyvvizsgálóval szemben állított követelmények és a könyvvizsgálattal kapcsolatos szabályozás ezzel szemben kicsivel részletesebbnek mondható, és több feltétel meghatározására kerül sor a modelltvény erről rendelkező fejezetében. Kezdetnek a könyvvizsgálat jogalapjaként megállapításra kerül, hogy a nemzeti jogszabály vagy a társaság döntése alapján könyvvizsgálati kötelezettséggel rendelkező társaságok közgyűlésének minimum egy könyvvizsgálót meg kell választaniuk. A közgyűlés e döntésének meghozatalához elegendő az egyszerű szótöbbség megléte.¹⁰¹

Más a helyzet azonban, ha egy vállalatcsoportról beszélünk. A vállalatcsoportok könyvvizsgálóinak megválasztására különös szabályok vonatkoznak az általános szabályokon felül. Az elsődleges elv, amit a csoportnak követnie szükséges, hogy a leányvállalatok ugyanazt a személyt vagy személyeket válasszák meg saját könyvvizsgálójuknak, akit az anyavállalat közgyűlése megválasztott és megbízott a feladat ellátásával. Ha ez a megoldás nem lehetséges, az anyavállalat közgyűlése által választott könyvvizsgáló partnerét kell a leányvállalatok által megválasztani. Ha ez az út sem járható, és az anya és a leányvállalatok könyvvizsgálója különböző személy, végső megoldásként az anyavállalatok könyvvizsgálójának folyamatosan ellenőriznie szükséges a másik könyvvizsgáló munkáját.¹⁰²

A modelltvény igyekszik minden lehető módon kizárni a csalárd vállalatok általi, jogszabályok megkerülése céljából nem átlátható, hamis adatokat tartalmazó beszámolók benyújtását. Láthatjuk, hogy a vállalatcsoportok esetében egyfajta lépcsőzetes szabályozás biztosításával igyekszik megvalósítani ezt a célt.

A könyvvizsgálók megválasztásán túl egyaránt meghatározásra kerültek az általuk teljesítendő kötelezettségek. Ezek olyan alapvető szabályokat jelentenek, melyekhez bármely tagállamban működő vállalat által megválasztott könyvvizsgálónak kötelezettsége igazodni. A legtöbb uniós ország nemzeti törvényei szintén tartalmazzák az efféle kötelezettségeket, köztük Magyarországé is.¹⁰³ Az azonban, hogy melyik államban milyen jogterület alá esik a számvitel szabályozása, eltérő lehet.

Ilyen feladatnak tekinthetjük a pénzügyi kimutatások ellenőrzését, a nemzeti jogszabályok vagy a közgyűlés által külön meghatározott ellenőrzési kötelezettségek teljesítését. Emellett felelősek az eljárási, számviteli szabályok betartásáért, ezzel kapcsolatosan nyilvántartásokat,

---

¹⁰¹ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 275.

¹⁰² Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 276.

¹⁰³ 2000. évi C. törvény a számvitelről

jegyzőkönyveket vezetnek, valamint ha szabályszerűtlenség merülne fel egy adott vállalatnál a beszámolót és a könyveket illetően, jelentéstételi kötelezettségük áll fenn.¹⁰⁴ A könyvvizsgáló által készített ilyen jegyzőkönyveket és jelentéseket az igazgatóságnak kell ellenjegyeznie, amennyiben a nemzeti jogszabály vagy a könyvvizsgálóval kötött megállapodás alapján az igazgatóság ezt köteles megtenni.¹⁰⁵ Ezt az előírást a tagállami jogszabályok többsége tartalmazza. Az igazgatóság ellenjegyzésével ezen az oldalon is megjelenik a felelősség, ezáltal nagymértékben ösztönözve a vállalatokat a jogkövető magatartás folytatására.

A kötelezettségekről való rendelkezés során ugyanakkor megjelölésre kerül a számviteli irányelv, melyben ezen túlmenően megtalálhatók a kötelező könyvvizsgáló részletszabályait és a nemzetközi könyvvizsgáló szabványok is.¹⁰⁶

A felügyelet szabályainak meghatározásakor az EMCA rendelkezik egy ellenőrző bizottság felállításáról is. Eszerint az ellenőrzőbizottságnak vagy az igazgatóság, illetve a felügyelőbizottság tagjaiból kell állnia, vagy a közgyűlés által kinevezett személyekből. Ezek a tagok sem az igazgatóságban, sem pedig a felügyelőbizottságban nem tölthetnek be a közgyűlés által megszavazott vezető beosztást. Ez a kitétel a pártatlanság megőrzése miatt lényeges. Ezen felül, az ellenőrző bizottság legalább egy tagja kell, hogy rendelkezzen számviteli vagy könyvvizsgálói végzettséggel, valamint a tagoknak összességében szükséges kompetenciával bírniuk azon a szakterületen, melyben a vállalat működik. Szintén a részrehajlás elkerülése céljából a tagok többsége független a vállalattól, csak úgy, mint a bizottság elnöke.¹⁰⁷

Láthatjuk, hogy az EMCA által előírt könyvvizsgáló kötelezettségek, az átláthatóság és a pártatlan eljárás mind a számviteli alapelvekből lekövetkeztethető további elvek. Ezek mellett az elsődleges számviteli jogforrások a tagállamok számára az uniós irányelvek és a nemzeti törvények, illetve rendeletek, melyekhez képest a modelltörvény további lehetőségeket kínál fel az optimális szabályozás kialakítása érdekében.

3.6. European Model Companies Act a nemzetközi közösség megítélésében

A fentebb részletezett legfontosabb szabályozási területeken kívül a modelltörvény igyekszik minden társasági joggal kapcsolatos témában ajánlásokat tenni a harmonizáció megvalósítása érdekében.

¹⁰⁴ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 279.

¹⁰⁵ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 280.

¹⁰⁶ Lásd bővebben: 2013/34/EU irányelv

¹⁰⁷ Lásd bővebben: ANDERSEN – ANDERSSON (2017), 277.

Ez a szemlélet került kifejtésre a 2017-ben megrendezett római konferencián, amelyet az EMCA bemutatása céljából rendeztek meg. Számos elismert professzor szólalt fel az modellörvény céljait és várható eredményeit illetően. Bár elismerték, hogy a kötelező erejű irányelvek a jogközelítés leghatékonyabb eszközei, ezzel szemben kifejtésre kerültek a soft law eszközök jellegének előnyei is és a napjainkban fennálló jogi környezetből fakadó fontossága. Ezen ajánlások megalkotása fontos mérföldkő, mind a szabad letelepedés biztosítása megvalósulása során, mind pedig a versenyhelyzet torzulásának megakadályozása terén.

Az irányelvek a legfőbb célokat határozzák meg, azonban nem adnak semmilyen támaszpontot a megvalósítás módját illetően, ellentétben a puha jogi eszközeivel, melyek kifejezetten ezen célok megvalósításának módszerében nyújtanak támaszpontot, sokszor több alternatívát kínálva a tagállamok részére, szankciók alkalmazásának kilátásba helyezésének mellőzésével. Ebben az esetben az előzőekben részletezett comply or explain elv sem jelenik meg jogkövetkezményként. Tehát ha valamelyik állam úgy dönt, hogy nem alkalmazza ezen rendelkezéseket, nem szükséges nyilvánosságra hozni az okát és a helyette alkalmazott szabályozást sem.

A tagállamok nem azért fogják alkalmazni az EMCA-t, mert szeretnék elkerülni a hátrányos jogkövetkezményeket, hanem az azt tartalmazó hasznosítható és racionális szabályok miatt.¹⁰⁸

A nemzetközi vélemény szerint szintén fontos cél az üzletileg „barátságos” gazdasági környezet kialakítása, melyben a vállalatok szabadon alapíthatók és az átlátható működés feltételei is biztosítottak.¹⁰⁹

Az EMCA megalkotása óta a legtöbb tagállam csatlakozott a csoporthoz. Azon tagállamoknak, amelyeknek a társasági jogi szabályozása nagyrészt hasonló volt a modellörvény által kínált lehetőségekhez, könnyed módon átvették a többi rendelkezést. Példaként a magyar számviteli és társasági jogi jogszabályok többnyire tartalmazzák az EMCA-ban megjelenő irányvonalakat. Ezen túlmenően a soft law jelleg ellenére a modellörvény igen hasznos és releváns rendelkezéseket tartalmaz. Ezeket a rendelkezéseket nem csupán az Európai Unió tagállamainak területén illeszthetők be a jogi környezetbe, hanem más, nem csupán kontinentális, hanem

---

¹⁰⁸ Dr. Cosimo Ferri hivatalos nyilatkozata, Róma, 2017. március 31. <http://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/projekter/EMCA/SpeechFerri310317.pdf> Letöltés dátuma: 2019. április 11.

¹⁰⁹ Mindaugas Sinkevičius hivatalos nyilatkozata, Róma, 2017. március 31. <http://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/projekter/EMCA/SpeechMindaugasSinkevičius310317.pdf> Letöltés dátuma: 2019. április 11.

angolszász jogrendszerekkel is adott a lehetőség az összehangolásra. Ezt a tényt bizonyítja, hogy több amerikai kutató és jogász is csatlakozott az EMCA csoporthoz.

ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozatban arra kerestük a választ, hol tart az Európai Unióban a társasági jog területén végbement jogalkotási folyamat. A válasz megtalálásához azonban szükség volt több, ehhez kapcsolódó fogalom tisztázására. A jogalkotási folyamat ugyanis egy tudatosan indított jogharmonizációs program keretében zajlik a mai napig. Hogy megértsük, hogyan kapcsolódik össze ez a két terület, első körben kifejtésre került a jogharmonizáció általánosságban vett fogalma, ebből következőleg pedig az, hogy milyen sajátosságokat mutat a jogközelítés folyamata az Európai Unió területén.

Az elmúlt évek során a jogharmonizációs programon belül a soft law eszközeinek alkalmazás vált elterjedtté. Ebből kiindulva szükséges volt annak vizsgálata, milyen előnyöket élveznek ezek az eszközök a klasszikus irányelvekkel való jogközelítéssel szemben. Végezetül nélkülözhetetlen eleme a kutatásnak a European Model Companies Act nevű társasági jog tárgyában megalkotott, soft law jellegű modelltörvény vizsgálata. Ezáltal kaphatunk pontos képet arról, milyen ponton állt meg jelenleg a jogalkotási folyamat.

A külföldi szakirodalom vizsgálatát követően megállapítható, hogy a klasszikus irányelvi és rendeleti úton történő szabályozás megtorpant egy bizonyos szakaszban. Egyes szabályozási területeken már évek óta léteznek el nem fogadott irányelvtervezetek, melyek annak ellenére, hogy sok használható és releváns rendelkezést tartalmaznak, nem kerültek alkalmazásra a tagállamok által a hatálybalépés elmaradásából kifolyólag. Az uniós jogalkotás szintjén azonban egy teljesen új irány megjelenését mutatja a European Model Companies Act megszületése. Mivel léteznek az irányelvi szabályozásba be nem sűrítendő tárgykörök, egy soft law modelltörvény tökéletes eszköz lehet arra, hogy a még hézagosan szabályozott intézményeket magába foglalja, anélkül, hogy kötelező terhet jelentene a tagállamok számára. Ezek az országok sokkal szívesebben fogják alapul venni az egyes rendelkezéseket a saját nemzeti jogszabályaik kialakításakor annak tudatában, hogy nem kapcsolódik a kötelezettség teljesítésének esetleges elmaradásához semmiféle szankció. Még abba a „kellemetlen” helyzetben sem kerülhetnek, hogy bármilyen indokolást nyilvánosságra kéne hozniuk a comply or explain elve alapján.

Mindebből látható, hogy a modelltörvény kiemelkedő eredményt jelent az uniós társasági jogban az irányelvekkel szemben, hiszen, mint a nevében is szerepel, egy átfogó keretszabályozást tartalmaz a társaságok számára minden lényeges, szabályozásra érdemes tárgykörben. Az uniós

jogalkotó szervek által kibocsátott rendeletekről és irányelvekről ugyanez nem mondható el, hisz ezek a szabályozó eszközök mindig egy konkrét témára vonatkoznak.

Lényeges meghatározni azt is, hogy mit adhat a modelltörvény a magyar társasági jogi szabályozás számára. Hazánkban ezen a jogterületen a mai szabályozási irányvonalat illetően jellemző a kis- és középvállalkozások alapításának és működésének támogatása. Ugyanez a szándék ugyanakkor kevésbé mondható el a nagyvállalatok működésének tekintetében. Bár a nemzeti jogalkotó igyekszik a multinacionális társaságok számára kívánatos helyé tenni Magyarországot a társasági adó uniós tekintetben is rendkívül alacsony szinten tartásával, a rájuk vonatkozó joganyagról ugyanez az ösztönző jelleg nem mondható el. A hazai gyakorlat sokkal inkább az ellenkezőket mutatja, előszeretettel kerülnek alkalmazásra kógens normák, melyekhez a szankciók széles skálája társul. Ha a nemzeti szabályozás számos rendelkezést beültetne a modelltörvény szabályaiból, a nagyvállalatoknak is lehetőség adódna több pont között mérlegelni, kiválasztani a vállalat érdekeinek legmegfelelőbb teljesítési módot, nem pedig egy konkrét szabályhoz igazítani a működést. Így sokkalta egyszerűbb lenne a legalitás keretein belül tartani a működést, ami mind a társaságok számára, mind pedig a jogalkalmazó szervek számára óriási tehercsökkentést jelentene.

Ami a jövőbeli társasági jogalkotási és jogharmonizációs folyamatot illeti, a European Model Companies Act egy kitűnő továbbhaladási alapot biztosít. Általános szabályozó jellegéből adódóan minden olyan tárgykört képes lesz magába foglalni, melyekben a tagállamok nem tudnak megállapodásra jutni. Ezáltal nem maradhat olyan fontos terület, ami valamilyen formában nem került kodifikálásra. Érdeemes volna az uniós jogalkotó szerveknek átértékelni a soft law jogharmonizációs folyamatban betöltött szerepéről és fontosságáról alkotott véleményüket, hisz az e fajta jogi eszközök használatában rejlik a megoldás az optimális, mindent átfogó szabályozáshoz. Ahhoz a szabályozáshoz, ami megfelel mind a tagállamok szuverenitásának és sajátos vállalati kultúrájának, mind pedig az uniós szervek jogalkotói nézetei szempontjából.

A kutatásom során a modelltörvényt a jogközelítési folyamatban betöltött szerepének és annak szempontjából vizsgáltam, hogy mennyiben jelennek meg benne a soft law eszközök sajátosságai. Szintén előremutató kutatási témakör lehet a modelltörvény vizsgálata azzal kapcsolatban, hogy az irányelvekhez és más kötelező jogi normákhoz képest mennyiben tér el a szabályozás tartalma az adott témakört illetően. Ezekből az eredményekből kiindulva megállapítható lenne, hogy a modelltörvény mely részein javasolt még bővítést alkalmazni.

IRODALOMJEGYZÉK

1. <http://2010-2014.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/igazsagugyert-felelos-allamtitkarsag/felelossegi-teruletek/jogharmonizacio>
Letöltés dátuma: 2019. március 1.
2. AUER Ádám – BAKOS Kitti – BUZÁSI Barnabás – FARKAS Csaba – NÓTÁRI Tamás – PAPP Tekla (2011): *Társasági jog*. Szeged, Lectum Kiadó.
3. Auer Ádám (2015): *Corporate governance – Állami részvétellel működő gazdálkodó szervezetek*. Második, javított kiadás. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
4. BERKE Barna – FAZEKAS Judit – GADÓ Gábor – GYULAI-SCHMIDT Andrea – KIRÁLY Miklós – KISFALUDI András – MISKOLCZI-BODNÁR Péter (2004): *Európai társasági jog*. Budapest, KJK-KERSZÖV.
5. BLUTMAN László – BODNÁR László – BRUHÁCS János – KARDOS Gábor – KOVÁCS Péter – RUSZOLY József – SZABÓ Marcel (2013): *Az államok nemzetközi jogi felelőssége tíz év után*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány.
6. BOROS Balázs Sándor (2009): A Nemzetközi Bíróság Statútuma 38. cikkének újragondolása, avagy a soft law lehetséges helye a nemzetközi jog jogforrási rendszerében. *Jog – Állam – Politika* 2009/1.
7. DINE, Janet – KOUTSIAS, Marios – BLECHER, Michael (2007): *Company law in the new Europe*. United Kingdom, Edward Elgar Publishing.
8. <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/35/tarsasagi-jog> Letöltés dátuma: 2019. március 1.
9. Dr. Cosimo Ferri hivatalos nyilatkozata, Róma, 2017. március 31. <http://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/projekter/EMCA/SpeechFerri310317.pdf> Letöltés dátuma: 2019. április 11.
10. HARASZTI György – HERCZEGH Géza – NAGY Károly (1976): *Nemzetközi jog*. Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat.
11. HÁRS András (2018): Nemzetközi szervezetek határozatai. In JAKAB András – FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: SÜLYÖK Gábor. <http://ijoten.hu/szocikk/nemzetkozi-szervezetek-hatarozatai> Letöltés dátuma: 2019. március 1.
12. KECSKÉS László (2009): *EU-jog és jogharmonizáció*. Budapest, HVG-ORAC.
13. KOVÁCS Péter (2011): *Nemzetközi közjog*. Budapest, Osiris Kiadó.
14. KUN Attila (2012): A puha jog (soft law) szerepe és hatékonysága a munkajogban – Az új Munka Törvénykönyve apropóján. *Pázmány Law Working Papers*, 2012/41.
15. <http://law.au.dk/en/research/projects/european-model-company-act-emca/> Letöltés dátuma: 2019. március 28.
16. Mindaugas Sinkevičius hivatalos nyilatkozata, Róma, 2017. március 31. <http://law.au.dk/fileadmin/Jura/dokumenter/forskning/projekter/EMCA/SpeechMindaugasSinkevicius310317.pdf> Letöltés dátuma: 2019. április 11.
17. <http://www.parlament.hu/biz39/eib/link1/jogharm.htm> Letöltés dátuma: 2019. március 1.
18. STONE, Peter (2006): *EU Private International Law*. Edward Elgar Publishing Limited.
19. https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_pedagogiai_kutatasmodszertan/tananyag/JEGYZET-11-1.5._Kutatasi_modszerek_es_es.scorml Letöltés dátuma: 2019. április 13.

20. TÓTH Andrea Katalin (2018): Jogegységesítés és jogközelítés. In JAKAB András – FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Jogösszehasonlítás rovat, rovatszerkesztő: FEKETE Balázs. <http://ijoten.hu/szocikk/jogegysegesites-es-jogkozelites> Letöltés dátuma: 2019. március 1.
21. THÜRER, Daniel (2000): Soft Law. In *Encyclopedia of Public International Law*. Vol.4., 2000.
22. Verebics János: Az európai magánjog fejlődésének főbb irányai, Budapest, Miniszterelnöki Hivatal, 2004

Jogsabályok

- Római Szerződés, 1958
- 2137/85/EGK rendelet
- 2157/2001/EK rendelet
- 1435/2003/EK rendelet
- 2013/34/EU Irányelv
- 2000. évi C. törvény a számvitelről
- 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról
- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Egyéb joganyagok, dokumentumok

- C-26/62.
- Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union – A Plan to Move Forward (COM(2003) 284 final)
- Institutional and legal implications of the use of 'soft law' instruments, 2007/2008.
- 2012 Action Plan (COM(2012) 740 final)
- ANDERSEN, Paul Krüger – ANDERSSON, Jan Bertil (2017): European Model Companies Act.
- Budapesti Értéktőzsde Felelős Társaságirányítási Ajánlások. 2018